

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

Бізнес технологій та економіки

(повне найменування факультету)

Кафедра бізнесу та управління

(повне найменування кафедри)

Пояснювальна записка

до дипломного проекту (роботи)

Бакалавр

(ступінь вищої освіти)

на тему АНАЛІЗ основних показників

(назва теми)

виробничо-господарської діяльності

суб'єкта господарювання

Виконав(ла): студент(ка) 4 курсу, групи БТЕ-1213_2

Спеціальності 076 Підприємництво

(код і найменування спеціальності)

ТА ТОРГІВЛЯ

Освітня програма (спеціалізація)

ЕКОНОМІКА БІЗНЕСУ

Малюков К.О.

(ПРИЗВИЩЕ та ініціали)

Керівник Крайнік О.М.

(ПРИЗВИЩЕ та ініціали)

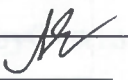
Рецензент Зеркаль А.В.

(ПРИЗВИЩЕ та ініціали)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

Факультет Бізнес технологій та економіки
Кафедра Бізнесу та управління
Ступінь вищої освіти Бакалавр
Спеціальність 076 Підприємництво та торгівля
(код і найменування)
Освітня програма (спеціалізація) Економіка бізнесу
(назва освітньої програми (спеціалізації))

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри БТАУ
Ткаченко А.М.
« _____ » _____ 20__ року

ЗАВДАННЯ
НА ДИПЛОМНИЙ ПРОЄКТ (РОБОТУ) СТУДЕНТА(КИ)

Малюков Костянтин Олександрович
(ПРИЗВИЩЕ, ім'я, по батькові)

1. Тема проєкту (роботи) Аналіз основних показників виробничо-господарської діяльності суб'єкта господарювання
керівник проєкту (роботи) К.Е.Н., доц. Крайчик О.М.
(науковий ступінь, вчене звання, ПРИЗВИЩЕ, ім'я, по батькові)

затверджені наказом закладу вищої освіти від « 03 » квітня 2026 року № 119

2. Строк подання студентом проєкту (роботи) 25.05.2026
3. Вихідні дані до проєкту (роботи) дані госп. діяльності ФОП Малюкова
фінансова та статистична звітність, матеріали бухгалтерського обліку, внутрішня документація підприємця, наукові публікації та офіційні джерела інформації.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) Теоретико-методичні засади аналізу основних показників виробничо-господарської діяльності суб'єкта господарювання. Аналіз основних показників виробничо-господарської діяльності на прикладі ФОП Малюкова К.О. Шляхи підвищення ефективності основних показників виробничо-господарської діяльності ФОП Малюкова К.О.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень, кількість слайдів, плакатів)

6. Консультанти розділів проекту (роботи)

Розділ	ПРИЗВИЩЕ, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	прийняв виконане завдання
1, 2, 3	Крайнік О.М. к.е.н., доц.	<i>Граф</i>	<i>Граф</i>

7. Дата видачі завдання « 27 » 04 2026 року.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Примітка
1.	Узгодження завдання	27.04.2026	
2.	Виконання першого розділу	04.05.2026	
3.	Виконання другого розділу	11.05.2026	
4.	Виконання третього розділу	18.05.2026	
5.	Подання на кафедру на нормо-контроль	25.05.2026	

Студент(ка)

Костянтин Мамуков
(підпис) (Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

Керівник проекту (роботи)

Олена Крайнік
(підпис) (Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до дипломної роботи: с.90, табл.27, рис.7, джерел.28, дод.6.

Об'єкт дослідження – виробничо-господарська діяльність ФОП Малюкова Костянтина Олексійовича.

Мета роботи – дослідження теоретичних і практичних аспектів аналізу основних показників виробничо-господарської діяльності суб'єкта господарювання та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності його функціонування.

У роботі розглянуто теоретичні засади аналізу виробничо-господарської діяльності суб'єкта господарювання, досліджено систему показників оцінювання результативності діяльності підприємства, проаналізовано організаційно-економічну характеристику та основні показники діяльності ФОП Малюкова К.О. Проведено оцінювання ефективності використання ресурсного потенціалу, фінансово-економічних результатів та факторів, що впливають на результати господарської діяльності. За результатами дослідження обґрунтовано напрями підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання шляхом удосконалення бізнес-процесів, цифровізації діяльності, розширення клієнтської бази та оптимізації використання ресурсів.

Методи дослідження – аналіз і синтез, порівняння, узагальнення, економіко-статистичний аналіз, табличний метод, графічний метод, метод економічного аналізу та розрахунково-аналітичний метод.

Ключові слова: ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ, СУБ'ЄКТ ГОСПОДАРЮВАННЯ, ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ, ПРИБУТКОВІСТЬ, РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ

ЗМІСТ

ВСТУП	6
1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ	9
1.1 Економічна сутність та значення аналізу основних показників виробничо-господарської діяльності суб'єкта господарювання	9
1.2 Методичні підходи та інструменти аналізу основних показників виробничо-господарської діяльності	16
1.3 Система показників оцінювання ефективності виробничо-господарської діяльності суб'єкта господарювання	23
2 АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПРИКЛАДІ ФОП МАЛЮКОВ К. О.	31
2.1 Організаційно-економічна характеристика діяльності ФОП Малюков К. О.	31
2.2 Аналіз основних техніко-економічних показників та ефективності використання ресурсів підприємства	39
2.3 Оцінка фінансових результатів, прибутковості та напрямів підвищення ефективності діяльності підприємства	46
3 ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФОП МАЛЮКОВ К. О.	57
3.1 Обґрунтування напрямів удосконалення виробничо-господарської діяльності суб'єкта господарювання	57
3.2 Розробка заходів щодо підвищення ефективності основних показників діяльності підприємства	64
3.3 Оцінка економічної ефективності запропонованих заходів щодо покращення виробничо-господарської діяльності суб'єкта господарювання	70
ВИСНОВКИ	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	82
ДОДАТКИ	85

ВСТУП

В умовах сучасної ринкової економіки ефективне функціонування суб'єктів господарювання значною мірою залежить від здатності своєчасно реагувати на зміни зовнішнього середовища, раціонально використовувати наявні ресурси та забезпечувати стале зростання економічних результатів діяльності. Посилення конкуренції, розвиток цифрових технологій, зміни в законодавчому регулюванні та економічна нестабільність вимагають від підприємств і підприємців постійного вдосконалення системи управління та підвищення ефективності господарської діяльності.

Важливе значення у вирішенні зазначених завдань належить аналізу виробничо-господарської діяльності суб'єкта господарювання. Саме результати аналізу дають можливість об'єктивно оцінити фінансово-економічний стан підприємства, визначити рівень ефективності використання ресурсів, виявити резерви підвищення прибутковості та сформулювати обґрунтовані управлінські рішення щодо подальшого розвитку бізнесу.

Аналіз основних показників виробничо-господарської діяльності є важливим інструментом управління, оскільки дозволяє оцінити результати роботи суб'єкта господарювання за допомогою системи взаємопов'язаних показників, що характеризують обсяги діяльності, продуктивність праці, ефективність використання ресурсів, витрати, прибуток та рентабельність. Проведення такого аналізу сприяє виявленню факторів, які впливають на результати діяльності, а також визначенню напрямів підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Особливої актуальності питання аналізу виробничо-господарської діяльності набувають для суб'єктів малого підприємництва, які функціонують в умовах обмежених ресурсів та високого рівня ринкової конкуренції. Для забезпечення стабільного розвитку та зміцнення ринкових позицій такі суб'єкти

повинні постійно здійснювати оцінювання результатів своєї діяльності та шукати можливості для підвищення ефективності господарювання.

Актуальність теми дипломної роботи обумовлена необхідністю комплексного аналізу основних показників виробничо-господарської діяльності суб'єкта господарювання з метою виявлення резервів підвищення ефективності його функціонування, покращення економічних результатів та забезпечення довгострокового розвитку.

Об'єктом дослідження є виробничо-господарська діяльність ФОП Малюкова К.О.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів аналізу основних показників виробничо-господарської діяльності суб'єкта господарювання.

Метою дипломної роботи є дослідження основних показників виробничо-господарської діяльності суб'єкта господарювання, оцінювання ефективності його функціонування та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення результативності діяльності.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- дослідити теоретичні засади аналізу виробничо-господарської діяльності суб'єкта господарювання;
- визначити систему показників оцінювання ефективності виробничо-господарської діяльності;
- надати організаційно-економічну характеристику ФОП Малюкова К.О.;
- провести аналіз основних показників виробничо-господарської діяльності суб'єкта господарювання;
- провести аналіз основних показників виробничо-господарської діяльності суб'єкта господарювання;
- оцінити ефективність використання ресурсного потенціалу та результати господарської діяльності;
- обґрунтувати напрями підвищення ефективності функціонування суб'єкта господарювання та оцінити очікувані результати їх впровадження.

У процесі дослідження використано такі методи: аналіз і синтез, порівняння, узагальнення, економіко-статистичний метод, розрахунково-аналітичний метод, табличний та графічний методи дослідження.

Теоретичною основою роботи стали наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених у сфері економіки підприємства, підприємництва, економічного аналізу та управління бізнесом, нормативно-правові акти України, статистичні матеріали та фінансова документація суб'єкта господарювання.

Інформаційною базою дослідження є дані господарської діяльності ФОП Малюкова К.О., фінансова та статистична звітність, матеріали бухгалтерського обліку, внутрішня документація підприємця, а також наукові публікації та офіційні джерела інформації.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

1.1. Економічна сутність та значення аналізу основних показників виробничо-господарської діяльності суб'єкта господарювання

В умовах ринкової економіки ефективне функціонування суб'єктів господарювання значною мірою залежить від своєчасного виявлення проблем у діяльності, оцінювання результатів господарювання та обґрунтування управлінських рішень щодо подальшого розвитку. Вирішення цих завдань забезпечується шляхом проведення аналізу основних показників виробничо-господарської діяльності.

Аналіз виробничо-господарської діяльності є важливою складовою системи управління підприємством, що передбачає комплексне дослідження економічних процесів, явищ і результатів діяльності суб'єкта господарювання з метою оцінювання рівня ефективності використання ресурсів, виявлення резервів розвитку та підвищення конкурентоспроможності.

Економічна сутність аналізу виробничо-господарської діяльності полягає у всебічному вивченні взаємозв'язків між ресурсами підприємства, процесами їх використання та отриманими результатами діяльності. За допомогою аналізу визначаються причини відхилень фактичних показників від запланованих значень, оцінюється вплив внутрішніх і зовнішніх факторів на результати діяльності та формуються рекомендації щодо підвищення ефективності господарювання [1].

Метою аналізу основних показників виробничо-господарської діяльності є комплексне оцінювання результатів функціонування суб'єкта господарювання, визначення рівня ефективності використання ресурсного потенціалу, виявлення

резервів зростання прибутковості та забезпечення інформаційної бази для прийняття управлінських рішень.

Предметом аналізу виступають економічні процеси, що виникають у ході виробничо-господарської діяльності підприємства та відображаються у системі економічних показників.

Об'єктом аналізу є виробничо-господарська діяльність суб'єкта господарювання, результати використання його ресурсів, фінансові результати та економічна ефективність функціонування.

Основними завданнями аналізу виробничо-господарської діяльності є:

- оцінювання результатів діяльності суб'єкта господарювання за певний період;
- дослідження динаміки основних економічних показників;
- визначення факторів, що впливають на результати господарської діяльності;
- оцінювання ефективності використання трудових, матеріальних, фінансових та інших ресурсів;
- виявлення внутрішніх резервів підвищення ефективності діяльності;
- обґрунтування управлінських рішень щодо забезпечення сталого розвитку підприємства;
- прогнозування перспектив розвитку суб'єкта господарювання [2].

Важливе місце в процесі аналізу діяльності суб'єкта господарювання займає система економічних показників, які комплексно характеризують результати функціонування підприємства та рівень ефективності використання його ресурсів. Саме за допомогою системи показників здійснюється оцінювання досягнутих результатів, виявляються проблемні аспекти діяльності та визначаються напрями подальшого розвитку підприємства.

У науковій літературі економічні показники розглядаються як кількісна характеристика економічних процесів та явищ, що відображають результати діяльності суб'єкта господарювання за певний період часу. Вони виступають

основою для прийняття управлінських рішень та оцінювання ефективності функціонування бізнесу [3].

Для забезпечення комплексного підходу до оцінювання діяльності підприємства доцільно використовувати систему взаємопов'язаних показників, наведену в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Система основних показників виробничо-господарської діяльності суб'єкта господарювання

Група показників	Основні показники	Характеристика
Виробничі	обсяг виробництва, обсяг реалізації послуг, виробнича потужність	характеризують масштаби господарської діяльності
Трудові	чисельність персоналу, продуктивність праці, фонд оплати праці	відображають ефективність використання трудових ресурсів
Майнові	вартість основних засобів, фондівіддача, фондомісткість	характеризують ефективність використання основного капіталу
Фінансові	дохід, витрати, прибуток, фінансовий результат	характеризують результати господарської діяльності
Показники ділової активності	оборотність активів, оборотність оборотних коштів	оцінюють швидкість використання ресурсів
Показники ефективності	рентабельність діяльності, рентабельність продажів, рентабельність активів	характеризують рівень прибутковості бізнесу

Джерело: сформовано автором на основі [4]

Як видно з таблиці, найбільш узагальнюючими показниками результативності діяльності суб'єкта господарювання є прибуток та показники рентабельності, оскільки саме вони відображають кінцевий економічний ефект використання ресурсів підприємства. Показники рентабельності характеризують рівень прибутковості діяльності та дають можливість оцінити співвідношення отриманого результату до понесених витрат або використаних ресурсів.

В сучасних умовах господарювання аналіз виробничо-господарської діяльності є невід'ємною складовою процесу управління підприємством. Його результати використовуються під час розроблення стратегічних і поточних планів, формування бюджетів, оцінювання ефективності інвестиційних рішень та контролю виконання поставлених завдань.

Роль економічного аналізу особливо зростає в умовах нестабільності зовнішнього середовища, коли підприємства змушені швидко реагувати на зміни ринкової кон'юнктури, рівня конкуренції, споживчого попиту та законодавчого регулювання. У таких умовах керівництво підприємства потребує своєчасної, достовірної та повної інформації про результати діяльності для прийняття ефективних управлінських рішень [5].

Економічний аналіз виконує низку важливих функцій у системі управління підприємством:

- інформаційну;
- контрольну;
- діагностичну;
- прогностичну;
- управлінську.

В умовах цифровізації економіки та посилення конкурентної боротьби значення аналізу виробничо-господарської діяльності суттєво зростає. Сучасне підприємство функціонує в середовищі постійних змін, що супроводжуються коливанням попиту, змінами цін на ресурси, розвитком інформаційних технологій та трансформацією бізнес-моделей. За таких умов своєчасне отримання аналітичної інформації стає важливою передумовою забезпечення ефективного управління та підтримання конкурентних переваг суб'єкта господарювання.

Аналіз виробничо-господарської діяльності є основою процесу прийняття управлінських рішень на всіх рівнях управління підприємством. Його результати використовуються для оцінювання поточного стану бізнесу, визначення перспектив розвитку, вибору стратегічних напрямів діяльності та контролю досягнення поставлених цілей. Саме на основі результатів аналізу керівництво підприємства отримує можливість своєчасно реагувати на негативні тенденції та запобігати виникненню кризових явищ.

Особливого значення економічний аналіз набуває у процесі стратегічного управління. Він забезпечує інформаційну підтримку під час розроблення

стратегії розвитку підприємства, оцінювання його конкурентних позицій на ринку та визначення перспективних напрямів інвестування. Крім того, результати аналізу використовуються для формування системи ключових показників ефективності діяльності (KPI), які дозволяють оцінювати рівень досягнення стратегічних і оперативних цілей бізнесу.

Сучасна практика господарювання свідчить, що ефективність управлінських рішень значною мірою залежить від якості аналітичної інформації. Тому дедалі більшого поширення набувають цифрові інструменти бізнес-аналітики, які дозволяють автоматизувати процеси збору, обробки та візуалізації даних. Використання сучасних інформаційних систем забезпечує оперативність аналізу та підвищує достовірність отриманих результатів.

Для узагальнення ролі економічного аналізу в системі управління підприємством доцільно виділити основні напрями його практичного використання (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Роль аналізу виробничо-господарської діяльності в системі управління підприємством

Напрямок використання	Зміст
Планування	Обґрунтування стратегічних і поточних планів діяльності
Організація	Забезпечення ефективного використання ресурсів
Контроль	Оцінювання виконання планових показників
Мотивація	Формування системи показників оцінювання персоналу
Прийняття рішень	Вибір найбільш ефективних управлінських рішень
Прогнозування	Визначення перспектив розвитку підприємства

Джерело: сформовано автором на основі [6]

Таким чином, аналіз виробничо-господарської діяльності виступає не лише інструментом оцінювання результатів функціонування підприємства, а й важливим елементом системи стратегічного та оперативного управління. Його використання сприяє підвищенню обґрунтованості управлінських рішень, забезпеченню фінансової стійкості, ефективному використанню ресурсів та досягненню довгострокових цілей розвитку суб'єкта господарювання.

Інформаційна функція полягає у формуванні інформаційної бази для прийняття управлінських рішень. Контрольна функція забезпечує оцінювання виконання планових показників і досягнення поставлених цілей. Діагностична

функція спрямована на виявлення причин відхилень фактичних результатів від запланованих. Прогностична функція дозволяє визначати перспективи розвитку підприємства та прогнозувати майбутні результати діяльності. Управлінська функція забезпечує обґрунтування рішень щодо підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання [7].

Якість результатів аналізу значною мірою залежить від повноти та достовірності інформаційного забезпечення. Основними джерелами інформації для проведення аналізу виробничо-господарської діяльності є:

- фінансова звітність підприємства;
- дані бухгалтерського обліку;
- статистична звітність;
- первинні документи;
- внутрішня управлінська звітність;
- бізнес-плани та бюджети;
- інформація про ринок і конкурентне середовище.

Особливе значення мають форми фінансової звітності, оскільки саме вони містять узагальнену інформацію про фінансовий стан підприємства, результати його діяльності та рух грошових коштів. На основі фінансової звітності проводиться оцінювання ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, ділової активності та рентабельності суб'єкта господарювання [8].

Головною метою функціонування будь-якого суб'єкта господарювання є отримання позитивного фінансового результату та забезпечення довгострокового розвитку. Досягнення цієї мети неможливе без постійного аналізу результатів діяльності та пошуку резервів підвищення ефективності господарювання.

Проведення систематичного аналізу дозволяє своєчасно виявляти негативні тенденції у діяльності підприємства, визначати причини їх виникнення та розробляти заходи щодо усунення недоліків. Крім того, результати аналізу сприяють підвищенню ефективності використання трудових, матеріальних і фінансових ресурсів, оптимізації витрат та збільшенню прибутковості діяльності [9].

Таким чином, аналіз основних показників виробничо-господарської діяльності є важливим інструментом управління бізнесом, який забезпечує оцінювання результатів діяльності, виявлення резервів розвитку та формування обґрунтованих управлінських рішень, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності та економічної ефективності суб'єкта господарювання.

Аналіз виробничо-господарської діяльності тісно пов'язаний з економікою підприємства, бухгалтерським обліком, фінансами, статистикою, менеджментом, маркетингом та плануванням. Комплексне використання інформації з цих сфер дозволяє отримати об'єктивну оцінку результатів діяльності та сформуванню ефективну систему управління бізнесом.

Результативність діяльності суб'єкта господарювання значною мірою залежить від ефективності використання його ресурсного потенціалу. До основних видів ресурсів належать:

- трудові ресурси;
- основні засоби;
- оборотні активи;
- фінансові ресурси;
- інформаційні ресурси;
- підприємницькі здібності.

Для оцінювання ефективності виробничо-господарської діяльності використовується система взаємопов'язаних показників, серед яких особливе значення мають показники доходу, витрат, прибутку, рентабельності, продуктивності праці, фондівіддачі, оборотності активів та фінансової стійкості.

Залежно від характеру впливу на результати діяльності виділяють екстенсивні та інтенсивні фактори розвитку. Екстенсивні фактори пов'язані зі збільшенням обсягів використання ресурсів, тоді як інтенсивні передбачають підвищення ефективності їх використання. В сучасних умовах господарювання саме інтенсивний шлях розвитку є найбільш економічно доцільним, оскільки забезпечує зростання результатів діяльності без суттєвого збільшення ресурсних витрат.

Важливим результатом проведення аналізу є виявлення резервів підвищення ефективності діяльності. Під резервами розуміють невикористані можливості покращення результатів господарювання за рахунок більш раціонального використання наявних ресурсів, удосконалення організації праці, впровадження сучасних технологій, оптимізації бізнес-процесів та підвищення якості управління.

Залежно від мети та періоду проведення розрізняють ретроспективний, оперативний та перспективний аналіз. Ретроспективний аналіз спрямований на оцінювання результатів діяльності за минулі періоди. Оперативний аналіз здійснюється в процесі поточної діяльності та забезпечує своєчасне реагування на зміни внутрішнього і зовнішнього середовища. Перспективний аналіз використовується для прогнозування майбутніх результатів діяльності та розроблення стратегічних напрямів розвитку суб'єкта господарювання [10].

Таким чином, аналіз основних показників виробничо-господарської діяльності є важливим інструментом управління підприємством, який забезпечує оцінювання ефективності господарювання, виявлення резервів розвитку та формування обґрунтованих управлінських рішень, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності та забезпечення сталого розвитку суб'єкта господарювання.

1.2. Методичні підходи та інструменти аналізу основних показників виробничо-господарської діяльності

Ефективне управління діяльністю суб'єкта господарювання неможливе без застосування сучасних методичних підходів та інструментів економічного аналізу. В умовах динамічного ринкового середовища керівництво підприємства потребує об'єктивної інформації про результати господарювання, рівень використання ресурсів, фінансовий стан та перспективи розвитку бізнесу. Саме

тому аналіз основних показників виробничо-господарської діяльності виступає важливим елементом системи управління підприємством та забезпечує інформаційну основу для прийняття ефективних управлінських рішень.

Методичний підхід до аналізу виробничо-господарської діяльності являє собою сукупність принципів, методів, способів та прийомів дослідження економічних процесів і явищ, які відбуваються в діяльності суб'єкта господарювання. Його основною метою є оцінювання досягнутих результатів діяльності, визначення причин відхилень фактичних показників від планових або нормативних значень, виявлення резервів підвищення ефективності діяльності та обґрунтування напрямів подальшого розвитку підприємства.

Основними принципами економічного аналізу є системність, комплексність, об'єктивність, науковість, достовірність, оперативність та дієвість. Принцип системності передбачає дослідження підприємства як єдиної соціально-економічної системи, всі елементи якої взаємопов'язані між собою. Комплексність полягає у всебічному вивченні всіх аспектів діяльності підприємства. Об'єктивність забезпечується використанням достовірної інформації та науково обґрунтованих методів дослідження [11].

Методика аналізу виробничо-господарської діяльності базується на використанні загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. До загальнонаукових методів належать аналіз і синтез, індукція та дедукція, порівняння, групування, узагальнення, моделювання та системний підхід.

Аналіз як метод наукового пізнання передбачає розчленування складного економічного явища на окремі складові елементи для їх детального вивчення. Синтез, навпаки, забезпечує об'єднання окремих елементів у єдину систему та формування загальних висновків щодо діяльності підприємства.

Особливе місце в економічному аналізі займає метод порівняння. Він дає можливість оцінити зміни показників у динаміці, визначити відхилення фактичних результатів від планових значень, а також здійснити порівняння діяльності підприємства з показниками конкурентів або середньогалузевими значеннями.

Одним із найбільш поширених методів економічного аналізу є групування показників. За допомогою цього методу здійснюється класифікація економічних явищ за певними ознаками, що дозволяє виявити закономірності розвитку та встановити взаємозв'язки між окремими показниками.

Для дослідження виробничо-господарської діяльності широко використовуються спеціальні аналітичні методи, характеристику яких наведено в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3 – Основні методи аналізу виробничо-господарської діяльності суб'єкта господарювання

Метод аналізу	Сутність методу	Практичне застосування
Порівняння	Зіставлення показників за різні періоди або з нормативами	Оцінювання динаміки розвитку підприємства
Горизонтальний аналіз	Дослідження змін показників у часі	Визначення темпів зростання та приросту
Вертикальний аналіз	Визначення структури показників	Аналіз структури витрат, активів, доходів
Трендовий аналіз	Виявлення тенденцій розвитку	Прогнозування майбутніх результатів
Факторний аналіз	Визначення впливу окремих факторів на результат	Виявлення причин зміни прибутку, рентабельності
Коефіцієнтний аналіз	Розрахунок системи економічних коефіцієнтів	Оцінювання фінансового стану та ефективності
Графічний метод	Візуалізація економічних показників	Виявлення тенденцій і закономірностей
Економіко-математичні методи	Економіко-математичні методи	Прогнозування та оптимізація діяльності

Джерело: сформовано автором на основі [12]

У процесі аналізу виробничо-господарської діяльності значна увага приділяється горизонтальному та вертикальному аналізу. Горизонтальний аналіз дозволяє дослідити динаміку показників шляхом визначення абсолютних та відносних відхилень між звітним і базовим періодами. Вертикальний аналіз використовується для оцінювання структури економічних показників та визначення питомої ваги окремих елементів у загальному обсязі досліджуваного показника.

Важливим інструментом сучасного економічного аналізу є факторний аналіз. Його сутність полягає у визначенні кількісного впливу окремих факторів

на зміну результативного показника. Найчастіше факторний аналіз застосовується для оцінювання впливу продуктивності праці, чисельності персоналу, собівартості продукції, обсягів реалізації та інших чинників на величину прибутку підприємства.

Особливого значення в умовах ринкової економіки набуває система фінансово-економічних коефіцієнтів. Вона дозволяє оцінити фінансовий стан підприємства, рівень його ліквідності, платоспроможності, ділової активності та прибутковості.

Для комплексного оцінювання результатів діяльності суб'єкта господарювання використовують систему показників, яку доцільно поділити на декілька груп (табл. 1.4).

Таблиця 1.4 – Основні групи показників аналізу виробничо-господарської діяльності

Група показників	Основні показники
Виробничі	обсяг виробництва, обсяг реалізації, виробнича потужність
Трудові	чисельність персоналу, продуктивність праці, фонд оплати праці
Майнові	вартість основних засобів, фондівіддача, фондомісткість
Фінансові	дохід, витрати, прибуток
Показники ділової активності	оборотність активів, оборотність оборотних коштів
Показники ефективності	рентабельність продажів, рентабельність активів, рентабельність діяльності

Джерело: сформовано автором на основі [13]

Ефективність економічного аналізу значною мірою залежить від дотримання послідовності його проведення. Незалежно від масштабів діяльності підприємства аналіз виробничо-господарської діяльності здійснюється за певними етапами, кожен з яких має власне функціональне призначення.

Першим етапом є визначення мети та завдань аналізу. На цьому етапі формуються цілі дослідження, визначаються об'єкти аналізу та перелік показників, які підлягають оцінюванню. Від правильності постановки завдань залежить якість отриманих результатів та їх практична цінність для прийняття управлінських рішень.

Другий етап передбачає формування інформаційної бази дослідження. Для проведення аналізу використовуються дані фінансової звітності, статистичної інформації, бухгалтерського обліку, внутрішньої управлінської звітності та зовнішніх інформаційних джерел. Особлива увага приділяється достовірності та повноті інформації.

На третьому етапі здійснюється розрахунок та оцінювання основних показників діяльності підприємства. Досліджується динаміка показників, визначаються тенденції їх зміни та встановлюються відхилення від запланованих значень.

Четвертий етап пов'язаний із проведенням факторного аналізу. Його метою є визначення причин зміни результативних показників та оцінювання ступеня впливу окремих факторів на кінцеві результати діяльності.

Заключним етапом є формування висновків та розроблення рекомендацій щодо підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання.

Для наочності послідовність проведення аналізу доцільно представити у вигляді таблиці 1.5.

Таблиця 1.5 – Етапи аналізу виробничо-господарської діяльності суб'єкта господарювання

Етап	Зміст робіт	Результат
Підготовчий	Визначення мети, завдань та об'єктів аналізу	Формування програми дослідження
Інформаційний	Збір та перевірка інформації	Інформаційна база аналізу
Аналітичний	Розрахунок показників та їх оцінювання	Виявлення тенденцій розвитку
Факторний	Дослідження причин зміни показників	Визначення впливу факторів
Рекомендаційний	Розроблення заходів щодо підвищення ефективності	Управлінські рішення

У сучасній економічній науці оцінювання ефективності діяльності підприємства здійснюється на основі комплексного підходу, який передбачає одночасне врахування фінансових, виробничих, соціальних та ринкових результатів діяльності.

Традиційно ефективність господарювання визначається співвідношенням отриманих результатів та витрачених ресурсів. Однак в умовах сучасного конкурентного середовища цього підходу вже недостатньо. Важливими стають показники інноваційної активності, рівень цифровізації бізнес-процесів, швидкість адаптації до змін ринкового середовища та здатність підприємства формувати довгострокові конкурентні переваги [14].

Одним із найбільш поширених сучасних підходів є концепція збалансованої системи показників (Balanced Scorecard), розроблена американськими науковцями Robert Kaplan та David Norton. Відповідно до цієї концепції діяльність підприємства оцінюється за чотирма основними напрямками:

- фінансовим;
- клієнтським;
- внутрішніх бізнес-процесів;
- навчання та розвитку персоналу.

Використання збалансованої системи показників дозволяє оцінити не лише поточні результати діяльності підприємства, але й його потенціал для подальшого розвитку [15].

Крім того, сучасні підприємства широко використовують систему ключових показників ефективності (Key Performance Indicators – KPI), яка дозволяє здійснювати постійний моніторинг результатів діяльності та оцінювати ступінь досягнення стратегічних цілей.

Таблиця 1.6 – Основні KPI суб'єкта господарювання

Напрямок оцінювання	Показник
Фінансова ефективність	чистий прибуток, рентабельність продажів
Клієнтська діяльність	кількість клієнтів, рівень утримання клієнтів
Виробнича діяльність	продуктивність праці, фондоддача
Бізнес-процеси	тривалість виконання замовлень
Розвиток підприємства	рівень цифровізації, кількість нових послуг

Джерело: сформовано автором на основі концепції KPI та Balanced Scorecard.

У сучасних умовах розвитку підприємництва все більшого поширення набуває використання цифрових технологій та програмних продуктів для

проведення економічного аналізу. Серед найбільш поширених інструментів можна виділити Microsoft Excel, Google Sheets, Power BI, Tableau, ERP-системи та спеціалізовані бухгалтерські програми. Використання цифрових інструментів дозволяє автоматизувати процес збору та обробки інформації, підвищити точність розрахунків і оперативність прийняття управлінських рішень.

Найбільш поширеним інструментом аналізу залишається електронний процесор Microsoft Excel, який забезпечує можливість виконання складних розрахунків, побудови графіків, проведення факторного аналізу та прогнозування показників діяльності підприємства [16].

Крім традиційних підходів, сучасна практика управління бізнесом активно використовує концепцію KPI (Key Performance Indicators), яка передбачає оцінювання діяльності підприємства за допомогою ключових показників ефективності. До таких показників можуть належати рівень прибутковості, темпи зростання доходу, продуктивність праці, частка ринку, рівень задоволеності клієнтів та інші критерії, що характеризують результативність діяльності суб'єкта господарювання.

Для суб'єктів малого підприємництва важливим напрямом розвитку є впровадження CRM- та ERP-систем, які забезпечують автоматизацію управління клієнтською базою, фінансами, запасами та бізнес-процесами [17].

Таким чином, методичні підходи та інструменти аналізу виробничо-господарської діяльності формують основу для комплексного оцінювання результатів функціонування суб'єкта господарювання. Їх застосування дозволяє своєчасно виявляти проблеми та резерви розвитку, оцінювати ефективність використання ресурсів, прогнозувати перспективи діяльності та приймати обґрунтовані управлінські рішення, спрямовані на підвищення конкурентоспроможності та економічної ефективності бізнесу.

1.3. Система показників оцінювання ефективності виробничо-господарської діяльності суб'єкта господарювання

Оцінювання ефективності виробничо-господарської діяльності суб'єкта господарювання є одним із найважливіших напрямів економічного аналізу, оскільки дозволяє визначити рівень результативності використання наявних ресурсів, виявити резерви розвитку та обґрунтувати управлінські рішення щодо підвищення конкурентоспроможності підприємства.

У сучасних умовах господарювання оцінювання ефективності діяльності не може базуватися на одному показнику. Для формування об'єктивної оцінки використовується система взаємопов'язаних показників, що характеризують різні аспекти функціонування суб'єкта господарювання.

Науковці зазначають, що система показників ефективності повинна відповідати таким вимогам:

- комплексність;
- достовірність;
- об'єктивність;
- порівнюваність;
- інформативність;
- практична значущість.

Комплексний підхід до оцінювання ефективності передбачає одночасне дослідження виробничих, трудових, фінансових та економічних результатів діяльності підприємства.

Для забезпечення комплексного аналізу доцільно використовувати систему показників, наведену в таблиці 1.7.

Таблиця 1.7 – Система показників оцінювання ефективності виробничо-господарської діяльності

Група показників	Основні показники	Призначення
Виробничі	обсяг реалізації, обсяг послуг, виробнича потужність	оцінка масштабів діяльності
Трудові	чисельність персоналу, продуктивність праці	оцінка використання трудових ресурсів
Майнові	фондовіддача, фондомісткість	оцінка використання основних засобів
Фінансові	дохід, витрати, прибуток	оцінка фінансових результатів
Ділова активність	оборотність активів	оцінка швидкості обігу ресурсів
Рентабельність	рентабельність продажів, активів, діяльності	оцінка прибутковості

Найважливішими узагальнюючими показниками діяльності суб'єкта господарювання є дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), собівартість реалізованої продукції та фінансовий результат.

Згідно з НП(С)БО 1 фінансовий результат визначається як різниця між доходами та витратами звітного періоду.

Основним абсолютним показником ефективності є прибуток.

Для його визначення використовується формула:

$$П = Д - В$$

де:

П – прибуток;

Д – дохід;

В – витрати.

Прибуток характеризує кінцевий результат господарської діяльності та виступає основним джерелом розвитку підприємства [18].

Ефективність використання трудових ресурсів визначає конкурентоспроможність суб'єкта господарювання та його можливості щодо забезпечення стабільного економічного розвитку.

Основним показником є продуктивність праці.

$$PP = Q / Ch$$

де:

PP – продуктивність праці;

Q – обсяг реалізованої продукції або послуг;

Ch – середньооблікова чисельність працівників.

Зростання продуктивності праці свідчить про підвищення ефективності використання трудового потенціалу підприємства.

До показників використання трудових ресурсів також належать:

- фонд оплати праці;
- середня заробітна плата;
- трудомісткість продукції;
- коефіцієнт плинності кадрів [19].

Важливим напрямом аналізу виробничо-господарської діяльності є оцінювання ефективності використання основних засобів.

Найбільш поширеним показником є фондovіддача.

$$F_v = Q / OF$$

де:

Fv – фондovіддача;

Q – обсяг реалізації;

OF – середньорічна вартість основних засобів.

Чим вищим є показник фондovіддачі, тим ефективніше використовуються основні засоби підприємств.

Оберненим показником виступає фондомісткість.

$$F_m = OF / Q$$

Ефективність використання оборотних активів значною мірою визначає фінансову стійкість та ліквідність підприємства.

Основним показником є коефіцієнт оборотності оборотних активів.

$$K_o = D / OA$$

де:

Ko – коефіцієнт оборотності;

D – дохід від реалізації;

ОА – середня вартість оборотних активів.

Зростання оборотності свідчить про прискорення кругообігу коштів та підвищення ефективності діяльності підприємства.

У сучасній економічній практиці найбільш узагальнюючими показниками ефективності вважаються показники рентабельності.

Вони дозволяють оцінити рівень прибутковості використаних ресурсів та ефективність господарювання загалом.

Таблиця 1.8 – Основні показники рентабельності діяльності підприємства [20]

Показник	Формула	Економічний зміст
Рентабельність продажів	Прибуток / Дохід $\times 100\%$	Прибуток з 1 грн реалізації
Рентабельність активів	Прибуток / Активи $\times 100\%$	Ефективність використання активів
Рентабельність власного капіталу	Прибуток / Власний капітал $\times 100\%$	Ефективність вкладеного капіталу
Рентабельність діяльності	Прибуток / Витрати $\times 100\%$	Прибутковість витрат

Рентабельність продажів:

$$ROS = P / D \times 100\%;$$

Рентабельність активів:

$$ROA = P / A \times 100\%;$$

Рентабельність власного капіталу:

$$ROE = P / VK \times 100\%.$$

Поряд із показниками прибутковості важливе значення для оцінювання ефективності виробничо-господарської діяльності має аналіз фінансової стійкості та ліквідності підприємства. Навіть за наявності високого рівня прибутковості підприємство може зіткнутися з фінансовими труднощами у разі недостатнього обсягу власних коштів або неспроможності своєчасно виконувати свої зобов'язання перед контрагентами.

Фінансова стійкість характеризує здатність суб'єкта господарювання забезпечувати безперервність діяльності за рахунок оптимального співвідношення власного та залученого капіталу. Вона відображає рівень незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування та його

можливість підтримувати стабільний фінансовий стан у довгостроковій перспективі.

Для оцінювання фінансової стійкості використовують систему показників, серед яких найбільш поширеним є коефіцієнт автономії.

Формула його розрахунку має вигляд:

$$K_{\text{авт}} = BK / A$$

де:

$K_{\text{авт}}$ – коефіцієнт автономії;

BK – власний капітал;

A – загальна вартість активів.

Зростання коефіцієнта автономії свідчить про підвищення фінансової незалежності підприємства та зменшення ризику втрати платоспроможності.

Важливим напрямом оцінювання фінансового стану є аналіз ліквідності, який дозволяє визначити здатність підприємства своєчасно погашати поточні зобов'язання за рахунок наявних оборотних активів.

Найбільш узагальнюючим показником є коефіцієнт поточної ліквідності:

$$K_{\text{пл}} = OA / ПЗ$$

де:

$K_{\text{пл}}$ – коефіцієнт поточної ліквідності;

OA – оборотні активи;

ПЗ – поточні зобов'язання.

Показник характеризує, скільки гривень оборотних активів припадає на одну гривню поточних зобов'язань підприємства. Чим вищим є його значення, тим вищою є платоспроможність суб'єкта господарювання.

Для комплексного оцінювання фінансового стану доцільно використовувати систему показників, наведену в таблиці 1.9.

Таблиця 1.9 – Основні показники фінансової стійкості та ліквідності підприємства

Показник	Формула розрахунку	Характеристика
Коефіцієнт автономії	Коефіцієнт автономії	Рівень фінансової незалежності
Коефіцієнт фінансової залежності	Зобов'язання / Активи	Рівень залучення позикового капіталу
Поточна ліквідність	Оборотні активи / Поточні зобов'язання	Поточна платоспроможність
Швидка ліквідність	(Оборотні активи – Запаси) / Поточні зобов'язання	Здатність погашення боргів без реалізації запасів
Абсолютна ліквідність	Грошові кошти / Поточні зобов'язання	Негайна платоспроможність

Джерело: сформовано автором на основі [21].

Показники фінансової стійкості та ліквідності доповнюють систему оцінювання ефективності виробничо-господарської діяльності підприємства, оскільки дозволяють визначити не лише результативність використання ресурсів, а й рівень фінансової безпеки та здатність суб'єкта господарювання забезпечувати стабільний розвиток у довгостроковій перспективі. Саме тому в сучасній практиці економічного аналізу оцінювання ефективності діяльності підприємства здійснюється на основі комплексного поєднання показників прибутковості, ділової активності, ліквідності та фінансової стійкості.

Саме ці показники найчастіше використовуються інвесторами, кредиторами та керівництвом підприємства для оцінювання ефективності бізнесу.

Сучасні дослідження свідчать, що для отримання об'єктивної характеристики діяльності підприємства необхідно використовувати комплексний підхід, який передбачає одночасне оцінювання:

- економічної ефективності;
- фінансової стійкості;
- ділової активності;
- ресурсної ефективності;
- прибутковості діяльності.

На основі сукупності зазначених показників формується загальна оцінка ефективності функціонування суб'єкта господарювання та визначаються перспективи його подальшого розвитку.

Таким чином, система показників оцінювання ефективності виробничо-господарської діяльності являє собою комплекс взаємопов'язаних абсолютних і відносних показників, які дозволяють всебічно оцінити результати функціонування підприємства, ефективність використання ресурсів, рівень прибутковості та конкурентоспроможності. Використання такої системи показників створює необхідну інформаційну основу для проведення подальшого аналізу діяльності ФОП Малюкова К.О. у другому розділі роботи.

Отже, у першому розділі досліджено теоретико-методичні засади аналізу основних показників виробничо-господарської діяльності суб'єкта господарювання. Встановлено, що аналіз виробничо-господарської діяльності є важливим інструментом управління підприємством, який забезпечує оцінювання результатів господарювання, виявлення внутрішніх резервів розвитку, підвищення ефективності використання ресурсів та обґрунтування управлінських рішень.

Розглянуто економічну сутність аналізу основних показників діяльності суб'єкта господарювання, визначено його мету, завдання, принципи та значення в сучасних умовах функціонування бізнесу. Встановлено, що проведення комплексного аналізу дозволяє своєчасно виявляти проблеми в діяльності підприємства та формувати ефективні напрями їх вирішення.

Досліджено методичні підходи та інструменти аналізу виробничо-господарської діяльності, серед яких особливе значення мають горизонтальний, вертикальний, факторний та коефіцієнтний аналіз, а також сучасні цифрові інструменти обробки та оцінювання економічної інформації. Визначено, що їх використання сприяє підвищенню обґрунтованості управлінських рішень та ефективності функціонування суб'єкта господарювання.

Узагальнено систему показників оцінювання ефективності виробничо-господарської діяльності, яка охоплює виробничі, трудові, фінансові, майнові

показники, показники ділової активності та рентабельності. Встановлено, що комплексне застосування зазначених показників дозволяє всебічно оцінити результати діяльності підприємства та визначити перспективи його подальшого розвитку.

Отримані теоретичні та методичні положення є основою для проведення аналізу основних показників виробничо-господарської діяльності досліджуваного суб'єкта господарювання у наступному розділі роботи.

У першому розділі розкрито теоретико-методичні засади аналізу основних показників виробничо-господарської діяльності суб'єкта господарювання. З'ясовано, що економічна сутність такого аналізу полягає у перетворенні технічних та облікових даних на цілісну картину фінансово-економічного стану підприємства, яка є основою для ухвалення управлінських рішень.

Встановлено, що аналіз виробничо-господарської діяльності виступає фундаментом адаптивної та фінансово стійкої моделі управління суб'єктом господарювання, особливо для малого бізнесу, який функціонує в умовах обмежених ресурсів і високої конкуренції.

Розглянуто методичні підходи та інструменти аналізу – від традиційних прийомів порівняння, групування й факторного аналізу до сучасних цифрових рішень (ERP/CRM-систем, бухгалтерського та ВІ-програмного забезпечення), що забезпечують менеджмент оперативною інформацією для прийняття рішень щодо ціноутворення, оптимізації витрат та інвестування в оновлення матеріально-технічної бази.

Систематизовано показники оцінювання ефективності діяльності, які охоплюють обсяги діяльності, продуктивність праці, ефективність використання ресурсів, витрати, фінансові результати та рентабельність. Сформований теоретико-методичний апарат став основою для аналізу діяльності конкретного суб'єкта господарювання – ФОП Малюкова К.О., здійсненого у другому розділі роботи.

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПРИКЛАДІ ФОП МАЛЮКОВ К. О.

2.1. Організаційно-економічна характеристика діяльності ФОП Малюков К. О.

Організаційно-правова форма Фізичної особи-підприємця (ФОП) є найпопулярнішою на українському ринку землевпорядних послуг завдяки простоті обліку, низькому податковому навантаженню та мобільності прийняття рішень. Функціонування ФОП у цій сфері має законодавчі обмеження та специфічну економічну модель.

ФОП Малюков Костянтин Олексійович – являється суб'єктом підприємництва, що офіційно зареєстрований у місті Запоріжжя та спеціалізується на наданні висококваліфікованих послуг у сфері землеустрою, геодезії та інжинірингу.

Організаційно-економічна характеристика діяльності інженера-геодезиста та землевпорядника відображає систему організації виробничого процесу, структуру управління, фінансово-економічні показники та нормативно-правове регулювання топографо-геодезичних робіт. Ця діяльність є капіталомісткою, високотехнологічною та критично важливою для будівельної, землевпорядної та видобувної галузей.

Ефективне правове забезпечення і дотримання реєстраційних вимог, це є базовою умовою легітимності інженерно-геодезичного бізнесу. Діяльність ФОП у сфері землеустрою регулюється одночасно як господарським, так і спеціальним земельним законодавством.

Повне найменування – Фізична особа-підприємець Малюков Костянтин Олексійович. Реєстраційний номер (РНОКПП/ЄДРПОУ) – 2578816813.

Місцезнаходження (правова адреса) – Україна, Запорізька обл., 69093, м. Запоріжжя, Дніпровський р-н, вул. Звенигородська.

Організаційно-правова форма – Фізична особа-підприємець (ФОП) – індивідуальна форма підприємницької діяльності без створення юридичної особи. Категорія бізнесу – суб'єкт мікро підприємництва (згідно з Клієнтським критерієм за обсягом доходу та кількістю найманого персоналу).

Професійний статус – з сертифікований інженер-геодезист та інженер-землевпорядник із періодичним, регулярним підвищенням кваліфікації.

Основним вектором діяльності є сектор технічних та інженерних послуг, що підтверджується КВЕД. Головний КВЕД: 71.12 – Діяльність у сфері інжинірингу, геології та геодезії, надання послуг технічного консультування в цих сферах.

Основні та супутні напрями діяльності:

- великомасштабні топографічні та картографічні знімання,
- кадастрові зйомки різної складності,
- проведення інженерно-геодезичних вишукувань для проектування та будівництва,
- розробка різноманітної технічної документації із землеустрою.

ФОП, для того щоб виконувати геодезичні та землевпорядні роботи, повинен відповідати ліцензійним та кваліфікаційним вимогам:

– обов'язкова сертифікація відповідно до Закону України «Про землеустрій», виконувати роботи мають право лише особи, які склали кваліфікаційний іспит та отримали сертифікат інженера-землевпорядника та інженера-геодезиста, ФОП повинен мати сертифікат, або офіційно працевлаштувати сертифікованого спеціаліста;

– обов'язкова реєстрація у КВЕД;

– ФОП зобов'язаний мати на правах власності або оренди сертифіковане геодезичне обладнання, яке мають бути внесені до Державного реєстру геодезичних приладів, та бути облаштоване ліцензійним програмним забезпеченням.

«Підприємці, які володіють необхідним технічним і технологічним забезпеченням та є сертифікованими інженерами-землевпорядниками, відповідальними за якість робіт із землеустрою» [8, с.26].

Терміни підтвердження сертифікатів та підвищення кваліфікації фахівців у сфері геодезії та землевпорядкуванні, представлено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Строки підтвердження кваліфікації фахівців у сфері геодезії та землеустрою

Спеціалізація	Як часто підтверджувати	Тривалість навчання	Форма іспиту
Інженер-землевпорядник	Не менш ніж один раз на 4 років	2 тижні (72 години)	Кваліфікаційний тест
Інженер-геодезист	Не менш ніж один раз на 4 роки	10–14 днів (72 години)	Тест (50 питань за 45 хв, максимум 5 помилок)

Якщо ФОП, для участі в тендері (наприклад, на Prozorro) або для укладення контракту потрібно офіційно підтвердити свій статус, паперового бланка сертифіката буде недостатньо. Головним доказом є запис в актуальному державному реєстрі. Найпростіший шлях, це замовити Витяг з Державного реєстру сертифікованих інженерів.

Податковий та фінансовий аспекти діяльності – ФОП найчастіше обирають спрощену систему оподаткування, а саме 3-тю групу, рідше 2-гу, якщо робота ведеться виключно з населенням або іншими платниками єдиного податку.

Перевагою спрощеної системи є мінімальна кількість звітності: ФОП подає декларацію платника єдиного податку лише раз на квартал, що суттєво знижує адміністративне навантаження порівняно із загальною системою оподаткування. Окрім єдиного податку, ФОП зобов'язаний сплачувати єдиний соціальний внесок (ЄСВ), мінімальний розмір якого встановлюється державою та не залежить від фактичного доходу підприємця.

Економічні параметри функціонування ФОП на 3-й групі, це податкова ставка 5% від загального обсягу отриманого доходу D.

Сплата ЄСВ обов'язковий щомісячний внесок за себе.

Ліміт доходу законодавчо обмежений та прив'язаний до розміру мінімальної зарплати на поточний рік, що дозволяє ФОП масштабувати бізнес до певних меж, після яких виникає потреба переходу на загальну систему або реєстрації ТОВ.

Ефективне управління суб'єктом господарювання у сфері геодезії та землеустрою неможливе без розгляду економічної природи та ринкового середовища даних сфер діяльності. Ця галузь має унікальний статус: вона обслуговує обіг найціннішого ресурсу держави – землі, а тому напряду залежить від земельного законодавства, інвестиційного клімату та розвитку технологій.

Основні економічні особливості цієї діяльності включають:

- висока інтелектуальна місткість означає, що головним виробничим ресурсом є робочий час сертифікованих інженерів – геодезистів та землевпорядників. Кінцевий продукт – це юридично та технічно бездоганно оформлена документація (або XML-файл), що робить бізнес чутливим до витрат на оплату праці $B_{оп}$;

- висока капіталомісткість технологічного ядра: організація польового етапу робіт вимагає значних інвестицій у коштовне обладнання (GNSS-ровери, електронні тахеометри, БПЛА, лазерні сканери).

Аналіз показників ФОП відображає пряму залежність фінансових результатів від галузевої специфіки, таких як висока собівартість сформована транспортними витратами на польові виїзди, динаміка доходу демонструє природне сезонне падіння взимку, а швидкість обороту капіталу безпосередньо стримується тривалістю погоджувальних процедур у Держгеокадастрі.

Для формування комплексної характеристики діяльності досліджуваного суб'єкта господарювання доцільно розглядати її одночасно з економічної та ринкової точок зору. Економічна складова дозволяє оцінити результати господарювання через систему показників доходів, витрат, прибутку та ефективності використання ресурсів. Водночас ринкова характеристика відображає особливості надання геодезичних і землевпорядних послуг, структуру клієнтської бази, рівень конкуренції та чинники формування вартості

послуг. Такий підхід забезпечує цілісне розуміння особливостей функціонування ФОП Малюкова К.О. та створює підґрунтя для подальшого аналізу основних показників його виробничо-господарської діяльності (рис. 2.1).

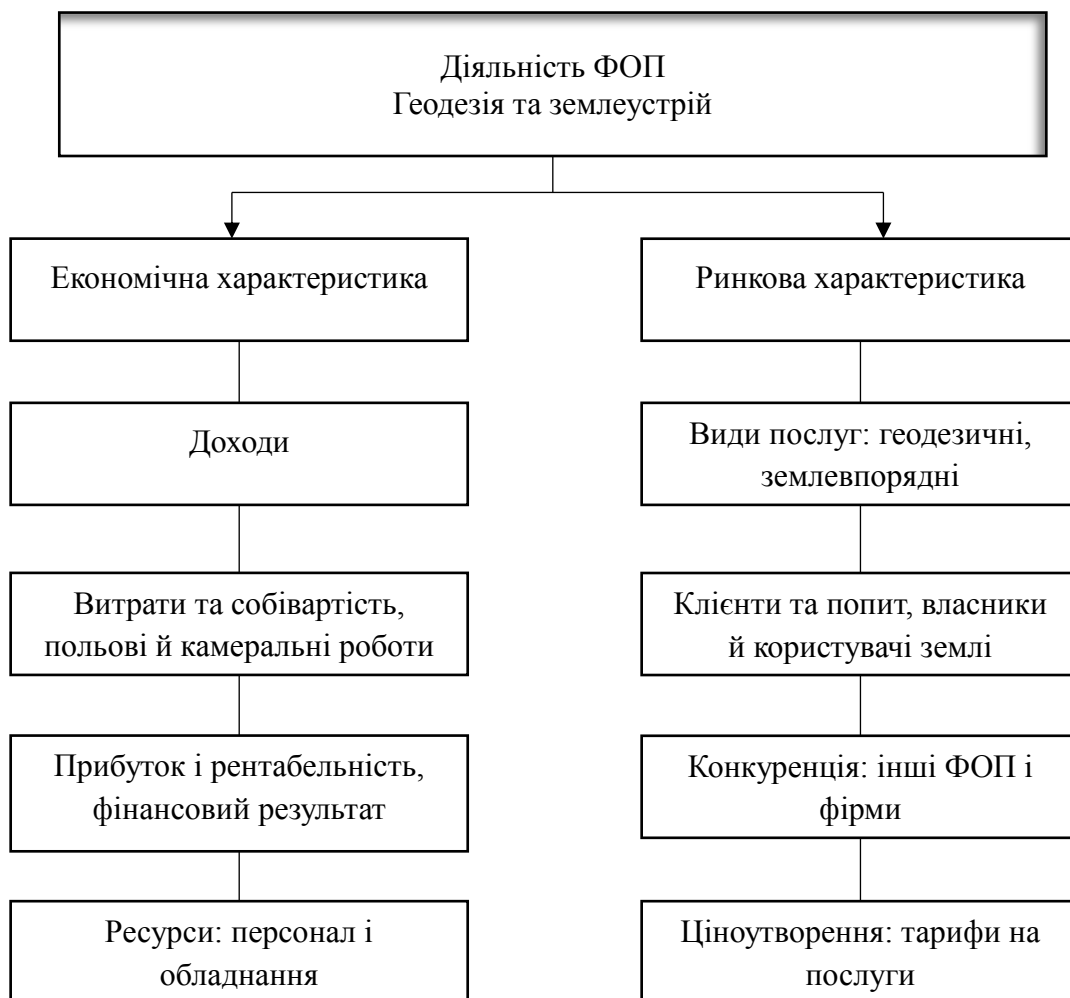

Рисунок 2.1 – Складові характеристики виробничо-господарської діяльності ФОП Малюкова К.О. у сфері геодезії та землеустрою

Як видно з рисунка 2.1, діяльність ФОП Малюкова К.О. характеризується взаємозв'язком економічних і ринкових чинників. Економічна складова охоплює показники доходів, витрат, прибутку та ресурсного забезпечення, тоді як ринкова – специфіку послуг, попит з боку замовників, конкурентне середовище та особливості ціноутворення. Саме сукупність цих факторів

визначає результати господарської діяльності суб'єкта господарювання та рівень його конкурентоспроможності на ринку геодезичних і землепорядних послуг.

Це обумовлює високу частку амортизаційних відрахувань $A_{\text{обл}}$ у структурі постійних витрат та потребує постійного контролю показника фондovіддачі $F_{\text{відд}}$,

1) етапність та дискретність виробничого процесу, виконання кожного договору чітко ділиться на три етапи:

- підготовчий (збір архівних даних, робота з правовстановлюючими документами);

- польовий (виїзд на місце, координування меж, визначення певних розмірів, кадастрова або топозйомка);

- камеральний (цифрова обробка, підготовка кадастрових планів, формування обмінних файлів);

- погодження документації;

2) залежність від зовнішніх інституційних чинників, це собівартість та тривалість робіт напряму залежать від державних органів, прямі сторонні витрати $V_{\text{держ}}$ на отримання витягів із ДЗК, реєстрацію в реєстрах речових прав та підключення до мереж базових станцій є обов'язковими елементами калькуляції собівартості.

Цикл робіт створює специфічний графік витрат (наприклад, витрати на ПММ і відрядження, а камеральна робота розтягується в часі).

Комерційна модель бізнесу у сфері геодезії та землеустрою може розподілятися на декілька сегментів. B2C – сегмент («business to consumer») визначає роботу ФОП із замовленням громадян, в першу чергу щодо встановлення меж, присвоєння кадастрових номерів та оформлення земельних ділянок у приватну власність. На відміну від вищевказаного сегменту, B2B – сегмент («business to business») має на увазі надання послуг не рядовим споживачам, а компаніям, фірмам або іншим юридичним особам, в т.ч. шляхом комерційних закупівель. Також треба відзначити B2G – «business to government». Цей сегмент визначає взаємини між ФОПами, юридичними особами та

державними органами за допомогою тендерних державних закупівель, в основному через систему Prozorro.

Попит на послуги землевпорядних організацій формується під впливом кількох ключових драйверів: повномасштабне відкриття ринку землі, діяльність територіальних громад, регіональна диференціація цін та попиту.

Дозвіл юридичним особам купувати землі сільськогосподарського призначення, з лімітом до 10 тис. га в одні руки, спровокував активізацію ринку. Аграрні холдинги, та інвестори активно скуповують, укрупнюють чи беруть в оренду земельні ділянки через електронні аукціони Prozorro. Кожна така операція вимагає встановлення меж, поділу, об'єднання або зміни цільового призначення ділянок.

Громади отримали великі повноваження щодо управління земельними ділянками за межами населених пунктів. Попит змістився у бік планів комплексного розвитку територій, суцільної інвентаризації земель комунальної власності та виділення ділянок промислового чи водного фонду для залучення інвестицій.

Ринок послуг є географічно різноманітним. У західних і центральних областях України (Львівська, Тернопільська, Івано-Франківська, Вінницька) спостерігається збільшення інвестиційний, там ціна землі є найвищою. Відповідно, там фіксується велика кількість замовлень та висока договірна ціна Ц_{дог} робіт. У прифронтових та постраждалих регіонах попит зменшився з класичного землеустрою на специфічні геодезичні вишукування, це фіксація руйнувань, обстеження територій.

Економічна сутність землеустрою та геодезії полягає у трансформації сирої просторової та юридичної інформації у ліквідний державний актив – зареєстровану земельну ділянку. Сучасний ринок таких послуг характеризується переходом землі у статус активного фінансового інструменту, це вимагає від землевпорядних компаній високої швидкості виконання замовлень, інтенсивного використання цифрових технологій та гнучкого ціноутворення для збереження конкурентоспроможності.

Економічна та ринкова характеристика діяльності ФОП у сфері геодезії та землеустрою показала, що цей суб'єкт господарювання є представником малого бізнесу з низькими накладними витратами, де підприємець одночасно виступає і власником, і ключовим сертифікованим фахівцем.

З економічного боку його діяльність визначається доходами за видами робіт, структурою витрат і собівартості, фінансовим результатом та обмеженими ресурсами, а з ринкового – поєднанням приватних (B2C) і державних та громадських (B2G) замовлень.

Попит на послуги формується під впливом відкриття ринку землі, активної діяльності територіальних громад і вираженої регіональної диференціації, посиленої безпековим чинником.

Така комплексна характеристика створює основу для подальшого оцінювання ефективності діяльності ФОП та обґрунтування шляхів її підвищення.

Таким чином, ФОП Малюков К.О. здійснює діяльність на ринку геодезичних та землепорядних послуг як суб'єкт малого підприємництва, що поєднує професійну експертну діяльність із функціями самостійного ведення бізнесу. Особливістю його функціонування є висока залежність результатів господарювання від рівня кваліфікації виконавця, технічного забезпечення, якості обслуговування клієнтів та здатності оперативно адаптуватися до змін законодавства і ринкової кон'юнктури.

В умовах посилення конкуренції на ринку геодезичних та землепорядних послуг важливими чинниками забезпечення конкурентних переваг є використання сучасного програмного забезпечення, цифрових технологій обробки просторових даних, постійне оновлення матеріально-технічної бази та підтримання належного рівня професійної кваліфікації. Крім того, ефективність діяльності підприємця значною мірою визначається здатністю формувати стабільну клієнтську базу, підтримувати ділову репутацію та забезпечувати високу якість виконання робіт.

З позиції економіки бізнесу діяльність ФОП Малюкова К.О. може бути охарактеризована як сервісний бізнес, основною метою якого є отримання прибутку шляхом надання спеціалізованих інженерно-геодезичних та землепорядних послуг. Результати його функціонування залежать від ефективності використання трудових, матеріальних і фінансових ресурсів, а також від здатності забезпечувати оптимальне співвідношення між витратами та отриманими доходами.

Отже, проведена організаційно-економічна характеристика дозволяє зробити висновок, що ФОП Малюков К.О. є конкурентоспроможним суб'єктом малого підприємництва, який здійснює діяльність у перспективному сегменті ринку інженерно-геодезичних та землепорядних послуг. Виявлені особливості організації діяльності, ресурсного забезпечення та ринкового середовища створюють інформаційну основу для подальшого аналізу основних показників виробничо-господарської діяльності підприємця, що буде здійснено у наступних підрозділах роботи.

2.2. Аналіз основних техніко-економічних показників та ефективності використання ресурсів підприємства

Аналіз основних техніко-економічних показників є важливим етапом оцінювання результативності діяльності суб'єкта господарювання, оскільки дозволяє визначити ефективність використання ресурсів, виявити тенденції розвитку та обґрунтувати напрями підвищення ефективності функціонування підприємства.

Для ФОП Малюкова К.О., який здійснює діяльність у сфері геодезії та землеустрою, особливого значення набуває аналіз показників доходу, витрат, прибутку, продуктивності праці, фондівіддачі та рентабельності. Це пов'язано зі значною часткою інтелектуальної праці, використанням високовартісного

обладнання та залежністю результатів діяльності від обсягів виконаних замовлень.

Для проведення аналізу використано показники діяльності ФОП Малюкова К.О. за 2022–2024 роки. Вихідні дані наведено у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Основні техніко-економічні показники діяльності ФОП Малюкова К.О.

Показник	2022	2023	2024
Обсяг реалізованих послуг, грн	119000	759000	1178000
Повна собівартість, грн	91600	607000	930000
Середньорічна вартість основних засобів, грн	170000	206000	278000
Чисельність працівників, осіб	1	1	1
Чистий прибуток, грн	27400	152000	248000

Обсяг реалізованих послуг є одним із ключових показників, що характеризує масштаби діяльності суб'єкта господарювання.

У 2024 році дохід ФОП Малюкова К.О. становив 1178 тис. грн, що на 419 тис. грн більше порівняно з 2023 роком.

Темп зростання доходу становить:

$$T_z = 1178000 / 759000 \times 100 = 155,2\%$$

Отримані результати свідчать про активне розширення обсягів діяльності та збільшення кількості виконаних замовлень.

Зростання доходу обумовлено:

- збільшенням попиту на землепорядні послуги;
- розширенням переліку робіт;
- активізацією ринку земельних відносин;
- використанням сучасних цифрових технологій.

Особливо позитивним фактором є збільшення кількості кадастрових зйомок, топографічних зніманих та робіт із присвоєння кадастрових номерів.

Собівартість є основним показником, який характеризує рівень витрат на надання послуг.

У 2024 році повна собівартість становила 930 тис. грн проти 607 тис. грн у 2023 році.

Абсолютне відхилення:

$$\Delta S = 930000 - 607000 = 323000 \text{ грн.}$$

Темп зростання:

$$T_z = 930000 / 607000 \times 100 = 153,2\%$$

Зростання собівартості пов'язане з:

- підвищенням вартості пального;
- збільшенням витрат на програмне забезпечення;
- зростанням витрат на обслуговування обладнання;
- збільшенням кількості виїздів на об'єкти.

Разом із тим темпи зростання доходу перевищують темпи зростання витрат, що є позитивною тенденцією.

Основним узагальнюючим показником ефективності діяльності є прибуток.

У 2024 році чистий прибуток становив 248 тис. грн проти 152 тис. грн у 2023 році.

Абсолютне відхилення:

$$248000 - 152000 = 96000 \text{ грн}$$

Темп зростання:

$$248000 / 152000 \times 100 = 163,2\%$$

Отже, прибуток зростає швидше, ніж дохід і витрати, що свідчить про підвищення загальної ефективності господарювання.

У діяльності ФОП Малюкова К.О. ключовим ресурсом є праця сертифікованого інженера-землевпорядника та інженера-геодезиста.

Оскільки середньооблікова чисельність персоналу протягом аналізованого періоду залишалася незмінною і становила одну особу, оцінювання ефективності трудових ресурсів здійснюється через показник продуктивності праці.

Продуктивність праці визначається за формулою:

$$ПП = Q / Ч \quad (2.1)$$

У 2023 році:

$$\text{ПП} = 759000 / 1 = 759000 \text{ грн / особу}$$

У 2024 році:

$$\text{ПП} = 1178000 / 1 = 1178000 \text{ грн / особу}$$

Приріст продуктивності праці:

$$419000 \text{ грн/особу}$$

Таким чином, продуктивність праці зросла на 55,2 %, що свідчить про підвищення ефективності використання трудового потенціалу підприємця.

До складу основних засобів ФОП входять:

- GNSS-приймачі;
- електронний тахеометр;
- комп'ютерна техніка;
- спеціалізоване програмне забезпечення;
- транспортні засоби.

У 2024 році вартість основних засобів становила 278 тис. грн проти 206 тис. грн у 2023 році. Це пов'язано з придбанням нового GNSS-ровера та оновленням програмного забезпечення.

Для оцінювання ефективності використання основних засобів розрахуємо фондівддачу:

$$\Phi_{\text{В}} = Q / \text{ОЗ} \quad (2.2)$$

2023 рік:

$$\Phi_{\text{В}} = 759000 / 206000 = 3,68$$

2024 рік:

$$\Phi_{\text{В}} = 1178000 / 278000 = 4,24$$

Зростання фондівддачі свідчить про більш ефективне використання обладнання та матеріально-технічної бази.

Фондомісткість є оберненим показником фондівддачі.

$$\Phi_{\text{М}} = \text{ОЗ} / Q$$

2023 рік: 0,27

2024 рік: 0,24

Зниження фондомісткості є позитивною тенденцією та свідчить про зменшення обсягу основних засобів, необхідних для отримання 1 грн доходу.

Для оцінювання прибутковості діяльності визначимо рівень рентабельності послуг.

$$R = \Pi / C \times 100 \quad (2.3)$$

2023 рік:

$$R = 152000 / 607000 = 25,0\%$$

2024 рік:

$$R = 248000 / 930000 = 26,7\%$$

Отже, рівень рентабельності зріс на 1,7 відсоткового пункту.

Для систематизації результатів аналізу сформуємо таблицю 2.3.

Таблиця 2.3 – Динаміка показників ефективності діяльності ФОП Малюкова К.О.

Показник	2023	2024	Відхилення
Дохід, грн	759000	1178000	+419000
Прибуток, грн	152000	248000	+ 96000
Продуктивність праці, грн/особу	759000	1178000	+419000
Фондовіддача	3,68	4,24	+0,56
Рентабельність, %	25,0	26,7	+1,7

Проведений аналіз свідчить про позитивну динаміку основних техніко-економічних показників діяльності ФОП Малюкова К.О. Упродовж 2022–2024 років спостерігається зростання доходу, прибутку, продуктивності праці та фондовіддачі. Це свідчить про підвищення ефективності використання трудових, матеріально-технічних та фінансових ресурсів. Разом із тим збереження тенденції до зростання потребує подальшої модернізації технічної бази, автоматизації камеральних робіт, розширення клієнтської бази та підвищення рівня цифровізації бізнес-процесів, що створює передумови для подальшого зростання конкурентоспроможності підприємця.

Важливою складовою аналізу виробничо-господарської діяльності є оцінювання ефективності використання ресурсного потенціалу суб'єкта господарювання. Для ФОП Малюкова К.О. ресурсний потенціал формується за

рахунок трудових, матеріально-технічних, фінансових та інформаційних ресурсів, що забезпечують виконання геодезичних і землепорядних робіт

Особливістю діяльності підприємця є те, що основним виробничим ресурсом виступають професійні знання, кваліфікація та практичний досвід сертифікованого інженера-землепорядника і інженера-геодезиста. На відміну від виробничих підприємств, де значна частка вартості створюється обладнанням і матеріалами, у сфері геодезії та землеустрою визначальним фактором конкурентоспроможності є інтелектуальний капітал.

Аналіз показує, що ефективність використання трудових ресурсів ФОП Малюкова К.О. характеризується стабільним рівнем продуктивності праці та високою часткою виконання робіт без залучення сторонніх виконавців. Така організація діяльності дозволяє мінімізувати витрати на оплату праці та забезпечує оперативне виконання замовлень.

Водночас обмеженість трудових ресурсів створює певні ризики для подальшого розвитку бізнесу. Зростання кількості замовлень може призвести до перевантаження виконавця, збільшення строків виконання робіт та втрати потенційних клієнтів. Тому одним із напрямів підвищення ефективності діяльності є поступове залучення помічників або спеціалістів на умовах цивільно-правових договорів для виконання окремих етапів робіт.

Суттєве значення для діяльності ФОП має ефективність використання матеріально-технічної бази. Геодезичне обладнання є основним виробничим активом підприємця та безпосередньо впливає на якість і точність виконання робіт. До складу технічних ресурсів належать GNSS-приймачі, електронні тахеометри, комп'ютерна техніка, ліцензійне програмне забезпечення та спеціалізовані цифрові сервіси.

З огляду на високу вартість сучасного геодезичного обладнання особливої уваги потребує показник фондівддачі, який характеризує ефективність використання основних засобів. Зростання обсягів виконаних робіт при відносно стабільній вартості обладнання свідчить про підвищення ефективності його використання та покращення економічних результатів діяльності.

Крім того, важливим фактором забезпечення конкурентоспроможності є постійне оновлення програмного забезпечення та використання сучасних цифрових технологій обробки геопросторових даних. Автоматизація камеральних робіт дозволяє скоротити час підготовки документації, зменшити ймовірність технічних помилок та підвищити продуктивність праці.

Не менш важливим є аналіз ефективності використання фінансових ресурсів. Фінансова стійкість ФОП значною мірою залежить від рівня доходів, структури витрат та своєчасності розрахунків із замовниками. Позитивною особливістю діяльності є відсутність значного кредитного навантаження та використання переважно власних фінансових ресурсів.

Разом із тим на фінансові результати суттєво впливають сезонні коливання попиту на геодезичні та землепорядні послуги. Найбільша ділова активність спостерігається у весняно-літній період, тоді як у зимові місяці обсяги польових робіт зменшуються. Це обумовлює необхідність формування фінансового резерву для забезпечення стабільності діяльності протягом року.

Для оцінювання загального рівня ефективності господарювання доцільно використовувати інтегральний підхід, який передбачає одночасне врахування показників прибутковості, продуктивності праці, фондівіддачі, оборотності ресурсів та рентабельності діяльності. Комплексний аналіз дозволяє отримати об'єктивну характеристику стану підприємства та визначити напрями його подальшого розвитку.

На основі проведеного дослідження можна виділити основні резерви підвищення ефективності діяльності ФОП Малюкова К.О.:

- розширення спектра геодезичних та землепорядних послуг;
- активніше використання цифрових технологій та автоматизації обробки даних;
- залучення додаткових замовлень через електронні торговельні майданчики та систему Prozorro;
- підвищення ефективності маркетингової діяльності та просування послуг;

- оптимізація транспортних і адміністративних витрат;
- оновлення матеріально-технічної бази відповідно до сучасних вимог ринку.

Отже, результати аналізу свідчать, що ФОП Малюкова К.О. характеризується достатньо ефективним використанням наявних ресурсів та стабільними показниками господарської діяльності. Разом із тим наявні можливості для подальшого підвищення продуктивності праці, покращення використання матеріально-технічної бази та збільшення прибутковості діяльності. Виявлені резерви можуть бути використані як основа для розроблення практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності функціонування суб'єкта господарювання у третьому розділі дипломної роботи.

2.3. Оцінка фінансових результатів, прибутковості та напрямів підвищення ефективності діяльності підприємства

Кінцевим мірилом усієї господарської діяльності підприємця залишаються фінансові результати – вони показують, наскільки ефективно спрацювали всі залучені ресурси. У випадку ФОП Малюкова К.О. оцінка таких результатів має свою специфіку. Підприємець водночас є і власником справи, і єдиним сертифікованим виконавцем, працює на спрощеній системі оподаткування, а його прибуток прямо залежить від кількості виконаних замовлень, структури витрат і сезонних коливань попиту. У цьому підрозділі послідовно оцінено фінансові результати, прибутковість, фінансову стійкість і беззбитковість діяльності підприємця та окреслено резерви підвищення її ефективності.

Аналіз динаміки фінансових результатів

Фінансовий результат діяльності ФОП формується як різниця між доходом від реалізації послуг та повною собівартістю їх надання. Динаміку основних фінансових показників за 2022–2024 роки наведено у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Динаміка фінансових результатів діяльності ФОП Малюкова К.О. за 2022–2024 рр.

Показник, тис. грн	2022	2023	2024	Відхилення 2024/2023	Темп зростання, %
Дохід від реалізації послуг	119,0	759,0	1178,0	+419,0	155,2
Повна собівартість послуг	91,6	607,0	930,0	+323,0	153,2
Валовий (чистий) прибуток	27,4	152,0	248,0	+96,0	163,2
Рентабельність діяльності, %	29,9	25,0	26,7	+1,7 в.п.	–

Джерело: розраховано автором на основі даних обліку ФОП Малюкова К.О.

Цифри таблиці 2.4 малюють картину стрімкого розширення бізнесу. Дохід від реалізації послуг зріс зі 119 тис. грн у 2022 році до 1178 тис. грн у 2024-му – майже вдсятеро за два роки. Особливо помітним був 2024 рік: дохід додав 419 тис. грн (55,2%), і за цим стоять активізація ринку земельних відносин, ширший перелік послуг та перехід на сучасні цифрові технології обробки геопросторових даних.

Та найважливіша деталь криється в іншому. Прибуток зростав швидше (163,2%), ніж дохід (155,2%) і собівартість (153,2%). Спрацював ефект операційного важеля: оскільки постійні витрати не збільшуються пропорційно обсягам, кожен додатковий відсоток доходу дає більший приріст прибутку. Динаміку фінансових результатів унаочнено на рисунку 2.2.

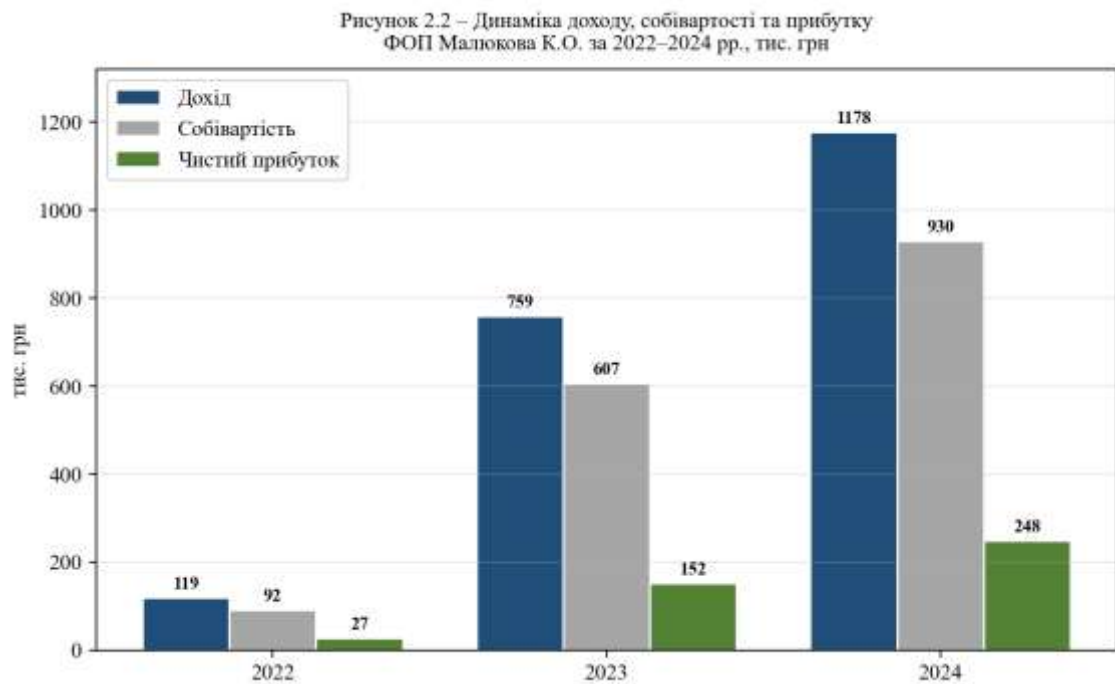

Рисунок 2.2 – Динаміка доходу, собівартості та прибутку ФОП Малюкова К.О. за 2022–2024 рр.

Структура витрат та аналіз беззбитковості

Для поглибленого економічного аналізу повну собівартість послуг доцільно розподілити на постійні та змінні витрати, оскільки саме таке групування дозволяє оцінити запас фінансової міцності підприємця та визначити критичний обсяг діяльності. Структуру витрат ФОП Малюкова К.О. за 2024 рік наведено у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Структура витрат ФОП Малюкова К.О. за 2024 рік

Категорія витрат	Сума, тис. грн	Частка, %	Склад
Постійні (умовно-постійні)	280,0	30,1	амортизація обладнання, ліцензії ПЗ, ЄСВ, абонплата РТК-мереж, офіс, зв'язок
Змінні	650,0	69,9	ПММ, державні збори, відрядні, єдиний податок, обслуговування авто, субпідряд
Повна собівартість	930,0	100,0	—

Джерело: розраховано автором.

У структурі витрат домінують змінні (69,9%) – і це типово для сервісного бізнесу з вираженою польовою складовою, де лівові частка видатків (пальне, відрядження, державні збори) прив'язана до конкретних замовлень. Така перевага змінних витрат радше на користь підприємця: коли ділова активність спадає (приміром, узимку), витрати скорочуються майже автоматично, і ризик опинитися в збитках через надмірні постійні зобов'язання залишається низьким.

На основі поділу витрат розраховано показники беззбитковості діяльності. Маржинальний дохід визначається як різниця між доходом і змінними витратами:

$$\text{МД} = \text{Д} - \text{ВЗ} = 1178 - 650 = 528 \text{ тис. грн,}$$

де МД – маржинальний дохід; Д – дохід; ВЗ – змінні витрати.

Коефіцієнт маржинального доходу становить: $\text{Кмд} = 528 / 1178 = 0,448$.

Точка беззбитковості у грошовому виразі визначається за формулою:

$$\text{Тбз} = \text{ПВ} / \text{Кмд} = 280 / 0,448 = 625 \text{ тис. грн,}$$

де ПВ – постійні витрати.

Отже, щоб покрити всі витрати, підприємцю достатньо заробити 625 тис. грн на рік. Фактичний дохід 2024 року (1178 тис. грн) перевищує цю межу майже вдвічі. Звідси запас фінансової міцності:

$$\text{ЗФМ} = (1178 - 625) / 1178 \times 100\% = 47\%.$$

Іншими словами, обсяги діяльності можуть впасти на 47% (до 625 тис. грн), і лише після цього бізнес опиниться в зоні збитковості. Такий запас говорить про серйозну фінансову безпеку й стійкість до ринкових коливань. Графічну інтерпретацію точки беззбитковості наведено на рисунку 2.3.

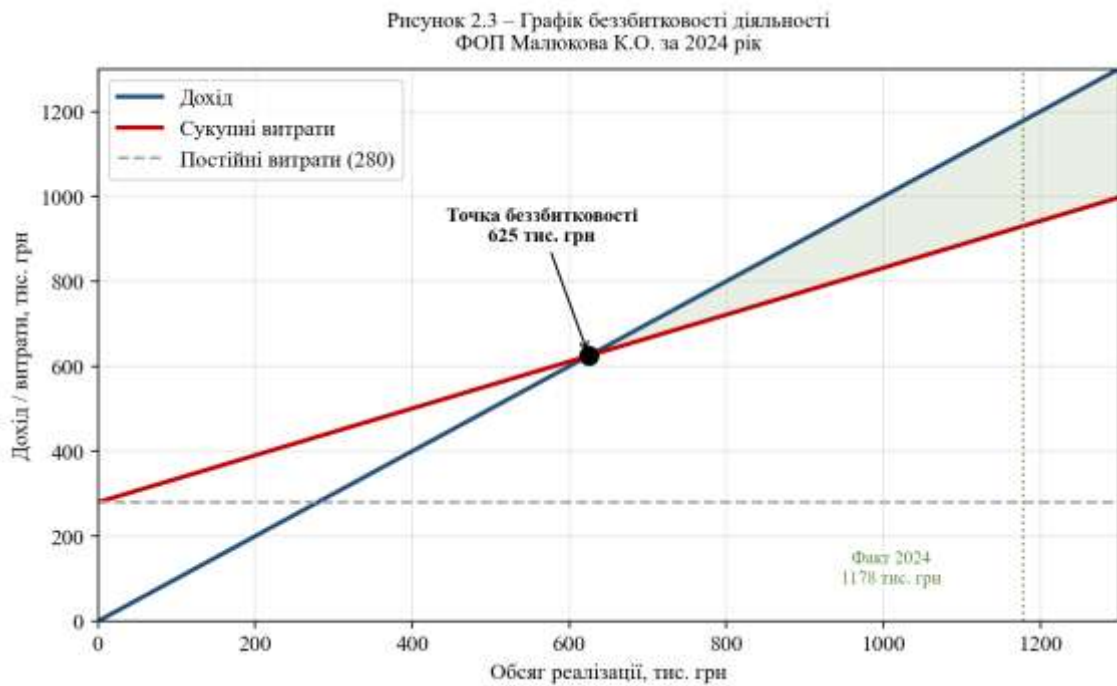

Рисунок 2.3 – Графік беззбитковості діяльності ФОП Малюкова К.О. за 2024 рік

Аналіз прибутковості та фінансової стійкості

Для всебічної оцінки прибутковості діяльності розраховано систему показників рентабельності, а також, з огляду на відсутність у ФОП формальної фінансової звітності, побудовано управлінський баланс на основі даних обліку та галузевих пропорцій (таблиця 2.6).

Таблиця 2.6 – Управлінський баланс ФОП Малюкова К.О., тис. грн (оцінка автора)

Стаття	2023	2024
Необоротні активи (основні засоби)	206	278
Оборотні активи, у т.ч.:	140	195
– грошові кошти	70	95
– дебіторська заборгованість	55	80
– запаси (ПММ, матеріали)	15	20
Активи разом	346	473
Поточні зобов'язання	55	75
Власний капітал	291	398
Пасиви разом	346	473

Джерело: оцінка автора на основі даних обліку ФОП та галузевих пропорцій.

На основі управлінського балансу та фінансових результатів розраховано показники рентабельності, ліквідності та фінансової стійкості (таблиця 2.7).

Таблиця 2.7 – Показники прибутковості та фінансової стійкості ФОП Малюкова К.О.

Показник	Формула	2023	2024	Норматив
Рентабельність продажів, %	Прибуток / Дохід $\times 100$	20,0	21,1	зростання
Рентабельність діяльності, %	Прибуток / Собівартість $\times 100$	25,0	26,7	зростання
Рентабельність активів (ROA), %	Прибуток / Активи $\times 100$	43,9	52,4	зростання
Рентабельність власного капіталу (ROE), %	Прибуток / Власний капітал $\times 100$	52,2	62,3	зростання
Коефіцієнт автономії	Власний капітал / Активи	0,84	0,84	$\geq 0,5$
Коефіцієнт поточної ліквідності	Оборотні активи / Поточні зобов'язання	2,55	2,60	1,5–2,5
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Грошові кошти / Поточні зобов'язання	1,27	1,27	0,2–0,35

Джерело: розраховано автором.

Показники таблиці 2.7 загалом обнадійливі. Усі види рентабельності зростають: рентабельність продажів піднялася до 21,1%, рентабельність діяльності – до 26,7%. Найвищі значення дають рентабельність активів (52,4%) і власного капіталу (62,3%) – це наслідок «легкої» структури активів сервісного бізнесу, де чималий прибуток досягається за порівняно невеликого залученого капіталу.

Коефіцієнт автономії на рівні 0,84 свідчить про майже повну фінансову незалежність ФОП: понад 80% активів сформовано за рахунок власних коштів, а кредитне навантаження практично відсутнє. Коефіцієнти ліквідності суттєво перевищують нормативні значення, що підтверджує високу платоспроможність підприємця та його здатність своєчасно покривати поточні зобов'язання. Водночас надмірно високий рівень абсолютної ліквідності (1,27) може вказувати

на накопичення значних залишків грошових коштів, які доцільно спрямовувати на розвиток матеріально-технічної бази.

Структурно-динамічний аналіз майна та ділова активність

Рентабельність і ліквідність показують, наскільки результативно працює підприємець, але повну картину дає лише аналіз того, з чого складається його майно, за рахунок яких джерел воно сформоване і як швидко обертається. Для цього застосовано вертикальний (структурний) і горизонтальний (динамічний) аналіз управлінського балансу [4]. Результати наведено у таблиці 2.8.

Таблиця 2.8 – Структурно-динамічний аналіз управлінського балансу ФОП Малюкова К.О. за 2023–2024 рр.

Стаття балансу	2023, тис. грн	2023, %	2024, тис. грн	2024, %	Зміна, тис. грн	Темп, %
Необоротні активи	206,0	59,5	278,0	58,8	+72,0	135,0
Оборотні активи, у т.ч.:	140,0	40,5	195,0	41,2	+55,0	139,3
– грошові кошти	70,0	20,2	95,0	20,1	+25,0	135,7
– дебіторська заборгованість	55,0	15,9	80,0	16,9	+25,0	145,5
– запаси	15,0	4,3	20,0	4,2	+5,0	133,3
Активи разом	346,0	100,0	473,0	100,0	+127,0	136,7
Власний капітал	291,0	84,1	398,0	84,1	+107,0	136,8
Поточні зобов'язання	55,0	15,9	75,0	15,9	+20,0	136,4
Пасиви разом	346,0	100,0	473,0	100,0	+127,0	136,7

Джерело: розраховано автором на основі управлінського балансу.

Майно підприємця за рік зросло на 127 тис. грн, або на 36,7%, – це матеріальне відображення того стрімкого розширення бізнесу, яке ми бачили у фінансових результатах. Важливо, що структура майна при цьому залишилася збалансованою: близько 59% припадає на необоротні активи (геодезичне обладнання, транспорт), а 41% – на оборотні. Таке співвідношення цілком природне для фондомісткої сервісної діяльності, де дороге технологічне ядро поєднується з порівняно невеликими запасами.

Помітно, що оборотні активи зростали трохи швидше за необоротні (темп 139,3% проти 135,0%), а найдинамічнішою статтею стала дебіторська заборгованість (+45,5%). Це типовий супутник нарощування обсягів: ширше коло замовників означає більше робіт, зданих з відстроченням оплати. Проте частка дебіторської заборгованості в активах залишається помірною (16,9%) і не загрожує платоспроможності. З боку джерел фінансування структура практично незмінна: власний капітал стабільно формує 84,1% пасивів, а поточні зобов'язання – лише 15,9%. Підприємець фінансує розвиток переважно за рахунок реінвестованого прибутку, майже не вдаючись до запозичень, що підтверджує його фінансову незалежність [21].

Окрім структури, ефективність використання майна характеризують показники ділової активності – коефіцієнти оборотності, які показують, скільки доходу генерує кожна гривня активів і як швидко вони здійснюють повний кругообіг [10]. Розраховані показники наведено у таблиці 2.9.

Таблиця 2.9 – Показники ділової активності ФОП Малюкова К.О. за 2023–2024 рр.

Показник	2023	2024	Оцінка динаміки
Коефіцієнт оборотності активів	2,19	2,49	зростання – позитивно
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	5,42	6,04	зростання
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	13,8	14,7	зростання
Період обороту дебіторської заборгованості, днів	26	25	скорочення – позитивно
Період обороту запасів, днів	9	8	скорочення
Тривалість операційного циклу, днів	35	33	скорочення – позитивно

Джерело: розраховано автором.

Усі коефіцієнти оборотності зросли. Кожна гривня активів у 2024 році приносила 2,49 грн доходу проти 2,19 грн роком раніше – активи стали працювати інтенсивніше. Особливо показовим є короткий операційний цикл: від моменту понесення витрат до надходження грошей від замовника минає лише близько 33 днів, причому цей строк ще й скоротився. Для підприємця це означає мінімум «замороженого» в розрахунках капіталу і швидке повернення вкладених коштів. Дебіторська заборгованість обертається майже 15 разів на рік (період обороту 25 днів), що свідчить про дисципліновані розрахунки із замовниками й відсутність проблем зі стягненням оплати.

Завершити оцінку прибутковості доцільно факторним розкладанням рентабельності власного капіталу за моделлю Дюпона, яка пов'язує ROE з трьома чинниками – рентабельністю продажів, оборотністю активів і структурою капіталу [20]:

$$ROE = (\Pi / Д) \times (Д / А) \times (А / ВК) = 0,211 \times 2,49 \times 1,19 = 0,623, \text{ або } 62,3\%,$$

де Π – чистий прибуток; $Д$ – дохід; $А$ – активи; $ВК$ – власний капітал.

Розкладання показує, звідки береться висока віддача капіталу (62,3%): її забезпечують насамперед пристойна рентабельність продажів (21,1%) і швидка оборотність активів (2,49), тоді як мультиплікатор капіталу близький до одиниці (1,19). Інакше кажучи, підприємець заробляє високу віддачу не за рахунок боргового важеля та пов'язаних із ним ризиків, а завдяки ефективній операційній діяльності – це найздоровіша з можливих природа високого ROE.

Факторний аналіз прибутку

Для встановлення причин зміни прибутку застосовано метод ланцюгових підстановок. Прибуток визначається як різниця доходу і собівартості, тому на його зміну впливають два фактори – зміна доходу та зміна собівартості:

$$\Delta\Pi(Д) = +419 \text{ тис. грн (вплив зростання доходу)}, \Delta\Pi(С) = -323 \text{ тис. грн (вплив зростання собівартості)}, \Delta\Pi = 419 - 323 = +96 \text{ тис. грн.}$$

Тобто весь приріст прибутку у 96 тис. грн пояснюється просто: дохід додав 419 тис. грн, а витрати – лише 323 тис. грн. Підприємець нарощував обсяги, не

випускаючи витрати з-під контролю, що й підтверджує загальне підвищення ефективності господарювання.

Резерви підвищення ефективності діяльності

Проведені розрахунки підказують, де саме ФОП Малюков К.О. має простір для зростання:

- збільшення обсягів реалізації послуг за рахунок виходу на сегмент державних і корпоративних замовлень (B2G, B2B), що дозволить підвищити завантаження потужностей понад точку беззбитковості;
- оптимізація змінних витрат (логістики виїздів, державних зборів) задля зростання маржинального доходу;
- продуктивніше використання накопичених грошових коштів через інвестування у сучасне обладнання та цифрові технології;
- скорочення тривалості виробничого циклу за рахунок автоматизації камеральних робіт, що підвищить продуктивність праці та фондівіддачу;
- згладжування сезонності попиту шляхом диверсифікації послуг та формування стабільного портфеля замовлень.

Підсумовуючи, ФОП Малюков К.О. постає прибутковим, фінансово стійким і платоспроможним суб'єктом малого підприємництва з солідним запасом фінансової міцності (47%) і рентабельністю, що зростає. Водночас виявлені резерви свідчать, що потенціал для подальшого зростання ще не вичерпано, – і його реалізація вимагає конкретних напрямів удосконалення діяльності, яким присвячено третій розділ роботи.

У другому розділі проаналізовано основні показники виробничо-господарської діяльності ФОП Малюкова К.О., який працює у сфері геодезії, землеустрою та інжинірингу як суб'єкт мікропідприємництва на спрощеній системі оподаткування.

Організаційно-економічна характеристика показала, що особливістю діяльності підприємця є поєднання функцій власника й єдиного сертифікованого виконавця, висока інтелектуальна та капітальна місткість робіт і залежність результатів від сезонності попиту та стану ринку земельних відносин.

Аналіз техніко-економічних показників засвідчив стійке зростання масштабів діяльності: дохід збільшився зі 119 тис. грн у 2022 році до 1178 тис. грн у 2024-му, а чистий прибуток – з 27,4 до 248 тис. грн. Продуктивність праці у 2024 році зросла на 55,2%, фондівдача – з 3,68 до 4,24, а рентабельність діяльності досягла 26,7%. Випереджаюче зростання прибутку порівняно з доходом і витратами свідчить про підвищення ефективності господарювання.

Оцінка фінансових результатів підтвердила, що підприємець є прибутковим, фінансово стійким і платоспроможним. Аналіз беззбитковості дав точку беззбитковості 625 тис. грн і запас фінансової міцності 47%, а коефіцієнти, розраховані на основі управлінського балансу, – високу фінансову незалежність (коефіцієнт автономії 0,84), достатню ліквідність і високу рентабельність активів (52,4%) та власного капіталу (62,3%).

Водночас виявлено резерви підвищення ефективності – обмеженість трудового ресурсу, сезонність попиту та залежність від разових замовлень фізичних осіб, – які стали підставою для обґрунтування напрямів удосконалення діяльності у третьому розділі.

РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФОП

МАЛЮКОВ К. О.

3.1. Обґрунтування напрямів удосконалення виробничо-господарської діяльності суб'єкта господарювання

Обґрунтування напрямів удосконалення виробничо-господарської діяльності ґрунтується на результатах проведеного у другому розділі аналізу та на матеріалах SWOT-аналізу діяльності ФОП. Логіка визначення напрямів полягає у тому, щоб максимально використати сильні сторони підприємця (власна сертифікація, низькі накладні витрати, гнучкість прийняття рішень, відсутність кредитного навантаження) для реалізації ринкових можливостей (відкриття ринку землі, розширення повноважень територіальних громад, цифровізація галузі) та одночасно мінімізувати вплив слабких сторін і зовнішніх загроз.

Аналіз у підрозділах 2.2 і 2.3 показав, що навіть за загальною позитивною динамікою фінансових результатів розвиток ФОП гальмують кілька чинників. Найвідчутніший із них – обмеженість трудового ресурсу: коли всю роботу виконує один сертифікований інженер, зростання кількості замовлень швидко впирається у «вузьке місце», з'являються ризики перевантаження, затягування строків і втрати клієнтів. Додає проблем і сезонність попиту, яка робить завантаження впродовж року нерівномірним, а переважання разових замовлень від фізичних осіб (сегмент B2C) тримає грошові потоки нестабільними. Втім, є й сприятливий бік: значний запас фінансової міцності (47%) і накопичені грошові кошти дають підприємцю базу для інвестування у власний розвиток.

Класифікація резервів та стратегічне підґрунтя напрямів

Перш ніж формулювати конкретні напрями, варто впорядкувати самі резерви підвищення ефективності. В економічному аналізі їх прийнято класифікувати за кількома ознаками [4]: за місцем виникнення – внутрішньогосподарські (залежать від самого підприємця) та зовнішні (зумовлені ринковою кон'юктурою, державною політикою); за часом використання – поточні (реалізуються в межах року) і перспективні (потребують капіталовкладень і часу); за характером впливу – екстенсивні (нарощування ресурсів) та інтенсивні (краще використання наявних). Для ФОП Малюкова К.О. пріоритетними є саме інтенсивні внутрішньогосподарські резерви: зважаючи на обмеженість трудового ресурсу одним виконавцем, екстенсивний шлях (просте збільшення обсягів) швидко впирається у фізичну межу, тоді як інтенсивний (зростання продуктивності завдяки технологіям) такої межі не має.

Стратегічне підґрунтя напрямів удосконалення формує співставлення сильних і слабких сторін підприємця з можливостями та загрозами зовнішнього середовища. На перетині цих полів SWOT-аналізу постають чотири типи стратегій, які й визначають логіку подальших дій [15].

Стратегія «сила – можливості» (максимальне використання переваг для реалізації ринкових шансів) для ФОП полягає у тому, щоб задіяти власну сертифікацію інженера, сучасне обладнання й відсутність кредитного навантаження для виходу на ринок, що відкривається: земельну реформу, розширення повноважень громад, державні закупівлі. Саме тут зосереджено найбільший потенціал зростання.

Стратегія «слабкість – можливості» (подолання внутрішніх обмежень заради використання можливостей) спрямована на головну вразливість підприємця – залежність усієї діяльності від одного виконавця. Автоматизація камеральних робіт, передавання непрофільних функцій на аутсорсинг і цифровізація процесів дають змогу вивільнити робочий час інженера й зняти «вузьке місце», не наймаючи персонал.

Стратегія «сила – загрози» (використання переваг для нейтралізації зовнішніх ризиків) спирається на фінансову міцність підприємця. Значний запас

фінансової міцності (47%) і бездоганна якість робіт стають захистом від посилення конкуренції та цінового тиску: навіть за погіршення кон'юнктури бізнес зберігає прибутковість, а репутація сертифікованого фахівця утримує замовників.

Стратегія «слабкість – загрози» (мінімізація і вразливостей, і ризиків) реалізується через диверсифікацію послуг та формування портфеля довгострокових контрактів, що згладжує сезонність попиту й знижує чутливість до коливань на ринку разових приватних замовлень.

Окреслені стратегічні орієнтири підкріплюються і галузевою тенденцією. Цифровізація стала визначальним чинником конкурентоспроможності у геопросторовій сфері: підприємці, які вчасно впроваджують GNSS-технології, безпілотне знімання та автоматизовану обробку даних, отримують відчутну перевагу у швидкості й собівартості робіт [16]. Для невеликого підприємця технологічне відставання обертається прямою втратою замовлень, тоді як своєчасна модернізація конвертується у зростання продуктивності.

Виходячи з результатів аналізу, обґрунтовано чотири взаємопов'язані напрями удосконалення виробничо-господарської діяльності ФОП Малюкова К.О.

Напрямок 1. Модернізація матеріально-технічної бази та цифровізація процесів

Діяльність у сфері геодезії та землеустрою характеризується високою фондомісткістю технологічного ядра, тому оновлення матеріально-технічної бази є ключовим резервом підвищення продуктивності праці. Застосування сучасних двочастотних GNSS-приймачів з підтримкою RTK-режиму, електронних тахеометрів та новітнього програмного забезпечення дозволяє скоротити тривалість польового етапу робіт у 1,5–2 рази, а отже – виконувати більший обсяг замовлень за той самий робочий час.

В економічному вимірі модернізація працює одразу на два показники, проаналізовані у розділі 2: продуктивність праці (бо скорочується час зйомки одного об'єкта) і фондівіддачу (бо обладнання використовується інтенсивніше).

Автоматизація камеральної обробки та інтеграція з Державним земельним кадастром знижують частку ручної праці, скорочують час підготовки документації та зменшують кількість технічних помилок, що, у свою чергу, знижує ризик відмов у державному погодженні та пов'язані з ними витрати на переробку. Зважаючи на високий рівень накопичених грошових коштів (коефіцієнт абсолютної ліквідності 1,27), підприємець має фінансову можливість профінансувати таку модернізацію переважно за рахунок власних коштів, без залучення кредитів.

Напрямок 2. Диверсифікація та розширення спектра послуг

Поєднання геодезичних і землепорядних робіт у межах діяльності одного підприємця дає змогу пропонувати замовнику повний комплекс послуг, що підвищує середню вартість замовлення та зміцнює конкурентні позиції. Розширення переліку послуг – аерознімання з безпілотних літальних апаратів, 3D-моделювання місцевості, інженерно-геодезичні вишукування для проектування, а в перспективі – отримання додаткового сертифіката оцінювача землі – дозволяє охопити нові сегменти попиту та повніше використовувати наявне дороге обладнання.

Економічний ефект диверсифікації проявляється у двох аспектах. По-перше, розширення послуг згладжує сезонність завантаження: тоді як класичні польові роботи скорочуються взимку, камеральні та консультаційні послуги (3D-моделювання, оцінка, супровід угод) можуть виконуватися цілорічно. По-друге, повніше використання обладнання підвищує фондівіддачу та знижує частку постійних витрат у собівартості одиниці послуг. Це безпосередньо впливає на зростання маржинального доходу, розрахованого у підрозділі 2.3.

Напрямок 3. Розширення ринків збуту через сегмент B2G та B2B

Одним із найперспективніших напрямів є вихід підприємця на сегмент державних і корпоративних замовлень. Постійна участь у державних закупівлях через систему Prozorro, а також налагодження співпраці з територіальними громадами відкривають доступ до стабільних замовлень більшого обсягу –

інвентаризації земель, розроблення комплексних планів просторового розвитку, технічної документації для об'єктів комунальної власності.

З економічної точки зору цей напрям вирішує ключову проблему, виявлену у другому розділі, – нестабільність грошових потоків через залежність від разових приватних замовлень. Довгострокові контракти сегментів B2G і B2B забезпечують прогнозоване завантаження потужностей, у тому числі у періоди сезонного спаду, та підвищують стійкість фінансових результатів. Збільшення обсягів реалізації понад точку беззбитковості (625 тис. грн) забезпечує приріст прибутку з підвищеною віддачею завдяки дії операційного важеля. Крім того, орієнтація на корпоративний сегмент сприяє формуванню стабільної клієнтської бази та зміцненню ділової репутації.

Напрямок 4. Оптимізація витрат і підвищення якості робіт

Четвертий напрям спрямований на зниження собівартості послуг та підвищення їх якості. Оптимізація логістики виїздів шляхом групування об'єктів за географічним принципом дозволяє зменшити витрати на пально-мастильні матеріали та відрядження, які становлять значну частку змінних витрат. Скорочення кількості переробок за рахунок підвищення точності робіт зменшує непродуктивні витрати часу та ресурсів.

Якість тут має особливу економічну вагу, адже підприємець як сертифікований інженер відповідає за результат особисто. Бездоганно виконані роботи убезпечують від відмов у внесенні даних до Державного земельного кадастру, скорочують строки погодження документації і стають конкурентною перевагою, що дозволяє тримати вищі договірні ціни. Виходить, цей напрям б'є одразу по двох цілях – знижує собівартість (а отже, піднімає рентабельність діяльності) і підтримує дохід.

Ринкове середовище та конкурентне позиціонування

Дієвість обґрунтованих напрямів значною мірою залежить від стану ринку, на якому працює підприємець, тому варто коротко окреслити його кон'юнктуру. Попит на геодезичні та землепорядні послуги в Україні останніми роками формують кілька потужних чинників. Передусім це земельна реформа: відкриття

ринку сільськогосподарських земель різко підвищило потребу в установленні меж ділянок, технічній документації та реєстрації прав. Не менш важливою є реформа просторового планування – територіальні громади зобов'язані розробляти комплексні плани просторового розвитку, що створює стабільний попит на роботи із землеустрою саме на місцевому рівні. Додають замовлень поживавлення індивідуального будівництва, інвентаризація комунальних земель і потреби інвестиційних проєктів [16].

Конкурентне середовище у цій сфері специфічне. Ринок фрагментований: на ньому співіснують поодинокі сертифіковані інженери-підприємці, що обслуговують локальний попит, і кілька великих спеціалізованих компаній, орієнтованих на масштабні замовлення. Для ФОП Малюкова К.О. природною конкурентною нішею є саме локальний сегмент, де вирішальну роль відіграють швидкість реагування, особиста відповідальність виконавця за результат і здатність надати повний цикл послуг «під ключ». Водночас сама професія створює природні бар'єри входу: обов'язкова сертифікація інженера, висока вартість сучасного обладнання та потреба у фаховому досвіді захищають діючих гравців від напливу нових конкурентів.

З урахуванням цього оптимальним для підприємця є позиціонування локального постачальника повного циклу геодезичних і землепорядних послуг з акцентом на якість та оперативність. Стратегічно виправданим є поступове зміщення від нестабільного сегмента разових приватних замовлень до співпраці з територіальними громадами та участі в державних закупівлях, де обсяги більші, а попит стабільніший. Саме на реалізацію цих ринкових можливостей і спрямовано обґрунтовані напрями удосконалення.

Узагальнення напрямів удосконалення

Обґрунтовані напрями є взаємопов'язаними та комплексно впливають на основні показники виробничо-господарської діяльності. Систематизацію напрямів, відповідних заходів та очікуваних економічних результатів наведено у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Напрями удосконалення виробничо-господарської діяльності ФОП Малюкова К.О. та очікувані результати

Напрямок удосконалення	Зміст	Вплив на показники	Очікуваний результат
Модернізація МТБ і цифровізація	GNSS RTK, тахеометри, автоматизація камеральних робіт	Продуктивність праці, фондівддача, собівартість	Скорочення часу робіт у 1,5–2 рази
Диверсифікація послуг	Повний цикл, БПЛА, 3D-моделювання, оцінка землі	Середній чек, фондівддача, маржинальний дохід	Ширша клієнтська база, згладжена сезонність
Розширення ринку (B2G, B2B)	Prozorro, співпраця з громадами, забудовниками	Обсяг реалізації, стабільність грошових потоків	Стабільні замовлення, менша залежність від сезону
Оптимізація витрат і якості	Логістика виїздів, зниження переробок	Собівартість, рентабельність діяльності	Нижча собівартість, менше відмов у ДЗК

Джерело: розроблено автором.

Логічний взаємозв'язок напрямів удосконалення та очікуваних результатів унаочнено на рисунку 3.1.

Рисунок 3.1 – Схема напрямів удосконалення виробничо-господарської діяльності ФОП Малюкова К.О.

Рисунок 3.1 – Схема напрямів удосконалення виробничо-господарської діяльності ФОП Малюкова К.О.

Підсумовуючи, підвищити ефективність діяльності ФОП Малюкова К.О. реально, якщо діяти за чотирма напрямками одночасно: оновити матеріально-технічну базу та оцифрувати процеси, диверсифікувати послуги, розширити ринки збуту й оптимізувати витрати. Разом вони покращують ключові показники – обсяги робіт, продуктивність праці, фондівіддачу, прибуток і рентабельність – та зміцнюють позиції підприємця на ринку. Які саме кроки для цього потрібні, розглянуто у наступному підрозділі.

3.2. Розробка заходів щодо підвищення ефективності основних показників діяльності підприємства

Обґрунтовані у підрозділі 3.1 напрями удосконалення потребують конкретизації у вигляді практичних заходів із визначенням необхідних ресурсів, строків та очікуваного впливу на економічні показники. Для систематизації заходи об'єднано у три функціональні блоки – техніко-технологічний, організаційно-цифровий та маркетинговий, кожен з яких спрямований на усунення конкретних проблем, виявлених під час аналізу діяльності ФОП Малюкова К.О.

Техніко-технологічний блок заходів

Цей блок реалізує напрям модернізації матеріально-технічної бази і є базовим, оскільки саме технічне оснащення визначає продуктивність праці та якість виконання робіт. До складу заходів належать:

- придбання сучасного двочастотного GNSS RTK-ровера, що дозволяє замість 2 гектарів за робочий день виконувати зйомку до 20 гектарів, тобто кратно збільшувати обсяг польових робіт без залучення додаткових виконавців;
- оновлення ліцензійного програмного забезпечення (Digitals, AutoCAD та спеціалізованих модулів) для автоматизації камеральної обробки та формування обмінних XML-файлів за шаблонами;

- впровадження автоматизованої підготовки типової технічної документації, що мінімізує ручну працю та зменшує ймовірність технічних помилок.

Економічний ефект блоку проявляється у зростанні продуктивності праці та фондівдачі, а також у зниженні собівартості одиниці послуг за рахунок скорочення часу виконання робіт. Орієнтовна вартість заходів блоку становить 80 тис. грн.

Організаційно-цифровий блок заходів

Заходи цього блоку спрямовані на оптимізацію бізнес-процесів та підвищення керованості діяльності:

- впровадження хмарної CRM-системи для обліку замовлень, контролю строків виконання та ведення клієнтської бази, що дозволяє уникнути зривів термінів і втрати замовлень;

- передавання непрофільних функцій (бухгалтерський облік, кур'єрська доставка документів) на аутсорсинг, що вивільняє робочий час підприємця для виконання основних – найбільш дохідних – робіт;

- оптимізація логістики виїздів шляхом групування об'єктів за географічним принципом для скорочення витрат на пально-мастильні матеріали та відрядження;

- підвищення кваліфікації та опанування нових технологій (робота з БПЛА, сучасним ПЗ).

Економічний ефект блоку полягає у зниженні змінних витрат, скороченні непродуктивних витрат часу та підвищенні якості обслуговування. Орієнтовна вартість заходів блоку (навчання, підвищення кваліфікації) становить 8 тис. грн; витрати на CRM та аутсорсинг мають переважно операційний характер і покриваються за рахунок зниження інших витрат.

Маркетинговий блок заходів

Маркетинговий блок реалізує напрями диверсифікації послуг та розширення ринків збуту і спрямований на формування стабільного портфеля замовлень:

- створення професійного вебсайту та запровадження локального SEO-просування і контекстної реклами для збільшення потоку замовлень із сегмента B2C;

- системна підготовка до участі в державних закупівлях через систему Prozorro (формування пакета документів, отримання витягів з реєстрів, накопичення портфоліо виконаних робіт);

- налагодження довгострокової співпраці з територіальними громадами, будівельними компаніями, нотаріусами та ріелторами для отримання стабільних замовлень сегментів B2G і B2B.

Економічний ефект блоку полягає у збільшенні обсягів реалізації послуг, згладжуванні сезонності завантаження та підвищенні стабільності грошових потоків. Орієнтовна вартість заходів блоку (підготовка до Prozorro, створення сайту та просування) становить 30 тис. грн.

Кошторис витрат на реалізацію заходів

Загальний обсяг одноразових витрат на реалізацію запропонованих заходів наведено у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Кошторис одноразових витрат на реалізацію заходів

Стаття витрат	Сума, тис. грн	Частка, %
Придбання обладнання та ПЗ (GNSS RTK-ровер, ліцензії)	80,0	67,8
Навчання та підвищення кваліфікації	8,0	6,8
Вихід на сегмент B2G (підготовка до Prozorro, сайт, просування)	30,0	25,4
Разом одноразові витрати	118,0	100,0

Джерело: розраховано автором.

Найвагоміша стаття кошторису (67,8%) – придбання обладнання та програмного забезпечення, що логічно з огляду на капіталомісткість геодезичної діяльності. Загальна сума інвестицій у 118 тис. грн є для підприємця цілком підйомною: з урахуванням накопичених грошових коштів і запасу фінансової

міцності, визначених у підрозділі 2.3, її можна покрити власними коштами, не вдаючись до позик.

Економічне обґрунтування ключового заходу та календарний план

Серед усіх запропонованих заходів найбільший важіль впливу має технічна модернізація, тому її економіку варто розкрити детальніше. Сучасний двочастотний GNSS RTK-ровер дозволяє виконувати супутникову зйомку зі скороченням часу на одну точку в кілька разів: якщо традиційними методами за робочий день інженер охоплює близько 2 гектарів, то з RTK-обладнанням – до 20 гектарів. Польовий етап, який сьогодні є «вузьким місцем» усього виробничого циклу, перестає стримувати обсяги. За розрахунком автора, навіть часткове використання цього резерву (скорочення тривалості польових робіт у 1,5–2 рази) вивільняє час, достатній для виконання приблизно на п'яту частину більшого числа замовлень за той самий календарний період, – що й закладено в основу прогнозованого приросту доходу. Додатковий ефект дає автоматизація камеральної обробки: формування обмінних файлів і типової документації за шаблонами скорочує не лише трудовитрати, а й кількість технічних помилок, а отже – ризик відмов у Державному земельному кадастрі та витрати на переробку.

Реалізацію комплексу заходів доцільно розгорнути в часі, щоб узгодити витрати з надходженням віддачі й не створювати пікового навантаження на фінанси підприємця. Орієнтовний календарний план передбачає чотири етапи. На першому (1–2 місяці) здійснюється придбання та освоєння GNSS-обладнання й оновлення програмного забезпечення – це базис, від якого залежать усі подальші кроки. Паралельно, на другому етапі (1–3 місяці), впроваджуються організаційні заходи: хмарна CRM-система, передавання бухгалтерського обліку на аутсорсинг, підвищення кваліфікації. Третій етап (2–6 місяців) присвячений ринковому просуванню – створенню вебсайту, підготовці пакета документів для участі в Prozorro та налагодженню перших контактів із територіальними громадами. Четвертий етап (від 4-го місяця і далі) полягає у виході на стабільний портфель замовлень сегментів B2G і B2B. Така послідовність забезпечує

окупність уже в межах першого року, оскільки технічна віддача починає накопичуватися ще до завершення маркетингової фази.

Будь-який проєкт розвитку супроводжується ризиками, і їх варто оцінити заздалегідь. Перший – ризик недозавантаження нового обладнання, якщо приріст замовлень відставатиме від нарощеної потужності; він мінімізується саме маркетинговим блоком заходів і виходом на стабільні державні контракти. Другий – ризик затримки виходу на сегмент B2G через тривалість і складність державних процедур; його пом'якшує поетапне накопичення портфолію та досвіду участі в закупівлях. Третій – регуляторний ризик, пов'язаний зі змінами земельного законодавства; відповіддю на нього є гнучкість і диверсифікація послуг, що дозволяє швидко переорієнтуватися на затребувані види робіт. Четвертий, найфундаментальніший, – кадрове обмеження одного виконавця; його знімають аутсорсинг непрофільних функцій і автоматизація, а в перспективі – залучення помічника на технічні операції. Нарешті, макроекономічні та безпекові ризики, не залежні від підприємця, частково компенсує сам по собі високий запас фінансової міцності (47%), який виконує роль фінансового буфера. Для кожного з виявлених ризиків існує реалістичний механізм мінімізації, тож реалізацію заходів можна вважати керованою.

Узагальнення комплексу заходів

Запропоновані заходи мають комплексний характер і взаємодоповнюють один одного: технічна модернізація створює потужності, організаційно-цифрові заходи підвищують їх керованість і знижують витрати, а маркетингові заходи забезпечують завантаження потужностей замовленнями. Зведену характеристику заходів за блоками, строками та очікуваним впливом наведено у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – План заходів щодо підвищення ефективності діяльності ФОП
Малюкова К.О.

Блок заходів	Основні заходи	Строк	Витрати, тис. грн	Очікуваний вплив
Техніко-технологічний	GNSS RTK-ровер, оновлення ПЗ, автоматизація	1–3 міс.	80,0	Продуктивність, фондovіддача, нижча собівартість
Організаційно-цифровий	CRM, аутсорсинг, логістика, навчання	1–4 міс.	8,0	нижчі змінні витрати, вища якість
Маркетинговий	Сайт, SEO, Prozorro, B2G/B2B-контракти	2–6 міс.	30,0	більші обсяги, стабільність потоків
Разом	–	до 6 міс.	118,0	Зростання прибутку і рентабельності

Джерело: розроблено автором.

Структуру комплексу заходів за блоками та їх очікуваний сукупний ефект унаочнено на рисунку 3.2.

Рисунок 3.2 – Структура комплексу заходів підвищення ефективності діяльності ФОП Малюкова К.О.

Рисунок 3.2 – Структура комплексу заходів підвищення ефективності діяльності
ФОП Малюкова К.О.

Запропонований комплекс охоплює технічну, організаційну та маркетингову сторони діяльності підприємця, тобто підходить до питання системно, а не точково. Одноразові витрати на нього становлять 118 тис. грн, а віддачею мають стати скорочення часу виконання замовлень у 1,5–2 рази, менша частота технічних відмов Держгеокадастру і зростання чистого прибутку. Наскільки це вигідно у грошах – показано в наступному підрозділі.

3.3. Оцінка економічної ефективності запропонованих заходів щодо покращення виробничо-господарської діяльності суб'єкта господарювання

Завершальним етапом обґрунтування шляхів підвищення ефективності діяльності є оцінка економічної ефективності запропонованих заходів. Така оцінка ґрунтується на зіставленні витрат на впровадження заходів з очікуваним економічним результатом – приростом прибутку. В умовах ринкової невизначеності оцінювання інвестиційної привабливості заходів доцільно здійснювати із застосуванням як статичних (річний економічний ефект, термін окупності, коефіцієнт ефективності), так і динамічних методів, що базуються на дисконтуванні грошових потоків.

Прогнозування результатів впровадження заходів

Реалізація комплексу заходів, розробленого у підрозділі 3.2, забезпечує зростання обсягів діяльності за рахунок збільшення продуктивності праці, виходу на сегмент B2G та розширення клієнтської бази, а також зниження собівартості одиниці послуг унаслідок автоматизації та оптимізації витрат. За експертною оцінкою, заснованою на технічних характеристиках обладнання (скорочення часу польових робіт у 1,5–2 рази) та практиці галузі, очікуваний приріст обсягів реалізації становить близько 22%.

Зіставлення основних показників діяльності до і після впровадження заходів наведено у таблиці 3.4.

Таблиця 3.4 – Прогноз основних показників діяльності ФОП Малюкова К.О. до і після впровадження заходів

Показник	До заходів (2024)	Після заходів (прогноз)	Зміна
Дохід від реалізації, тис. грн	1178,0	1437,0	+259,0 (+22,0%)
Повна собівартість, тис. грн	930,0	1084,0	+154,0
Чистий прибуток, тис. грн	248,0	353,0	+105,0
Рентабельність діяльності, %	26,7	32,6	+5,9 в.п.
Продуктивність праці, тис. грн/особу	1178,0	1437,0	+259,0

Джерело: розраховано автором.

Зверніть увагу: за даними таблиці 3.4, прибуток зростає випереджаючими темпами (+42,3%) порівняно з доходом (+22,0%). Це знову-таки результат операційного важеля і зниження питомої собівартості. Рентабельність діяльності піднімається на 5,9 відсоткового пункту – до 32,6%.

Розрахунок статичних показників ефективності

Річний економічний ефект визначається як приріст чистого прибутку внаслідок впровадження заходів:

$$E = \Pi_{\text{після}} - \Pi_{\text{до}} = 353 - 248 = 105 \text{ тис. грн на рік,}$$

де $\Pi_{\text{до}}$, $\Pi_{\text{після}}$ – чистий прибуток до і після впровадження заходів.

Термін окупності одноразових витрат розраховується за формулою:

$$\text{Ток} = K / E = 118 / 105 = 1,12 \text{ року,}$$

де K – одноразові капітальні витрати (кошторис).

Коефіцієнт економічної ефективності (рентабельність вкладень) визначається як величина, обернена до терміну окупності:

$$E_f = E / K = 105 / 118 = 0,89.$$

Інакше кажучи, кожна вкладена у заходи гривня приносить 0,89 грн річного приросту прибутку, а самі вкладення окуповуються приблизно за 1,1 року – економічна доцільність заходів очевидна.

Оцінка ефективності динамічними методами

Для врахування фактора часу та вартості грошей застосовано метод чистої теперішньої вартості (NPV). За ставку дисконтування прийнято 20%, що відповідає рівню альтернативної дохідності та ризиковості малого бізнесу в умовах економічної нестабільності. Розрахунок NPV за трирічний горизонт наведено у таблиці 3.5.

Таблиця 3.5 – Розрахунок чистої теперішньої вартості (NPV) проєкту, тис. грн

Рік	Грошовий потік	Коефіцієнт дисконтування (20%)	Дисконтований потік	Накопичений дисконтований потік
0	-118,0	1,000	-118,0	-118,0
1	+105,0	0,833	+87,5	-30,5
2	+105,0	0,694	+72,9	+42,4
3	+105,0	0,579	+60,8	+103,2
NPV	–	–	+103,2	–

Джерело: розраховано автором.

Чиста теперішня вартість проєкту становить +103,2 тис. грн, тобто $NPV > 0$, що свідчить про економічну привабливість заходів навіть з урахуванням дисконтування грошових потоків. Дисконтований період окупності, визначений за накопиченим дисконтованим потоком, становить приблизно 1,4 року: вкладення окупуються між першим і другим роком реалізації заходів. Динаміку накопиченого грошового потоку та момент окупності унаочнено на рисунку 3.3.

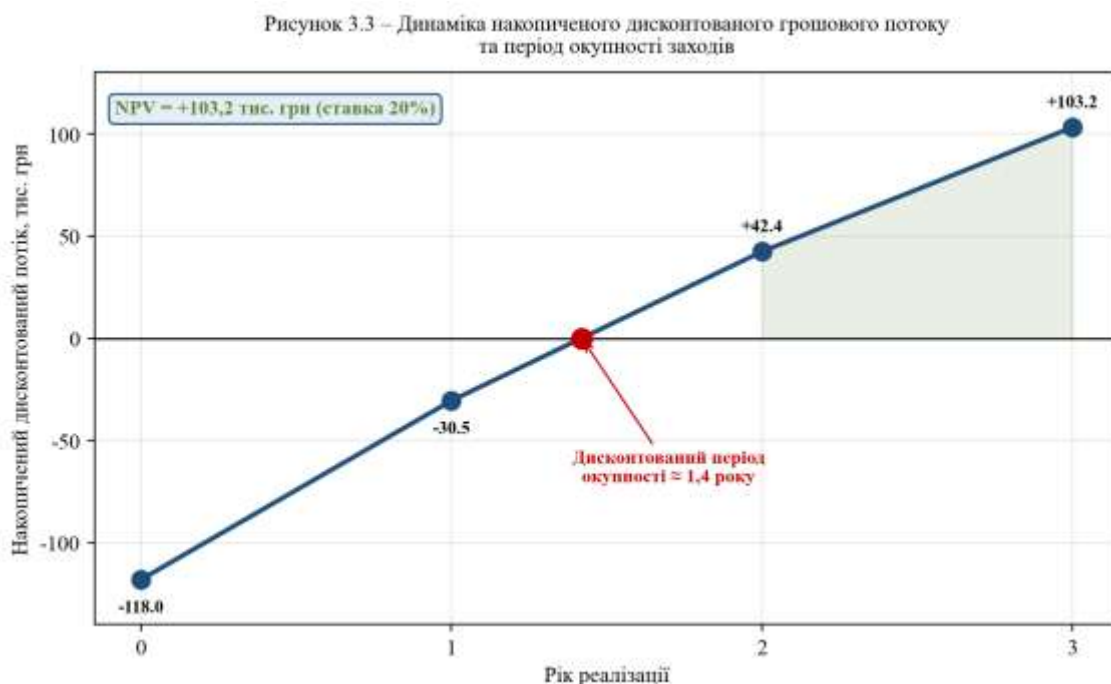

Рисунок 3.3 – Динаміка накопиченого дисконтованого грошового потоку та період окупності заходів

Прогноз показників діяльності на перспективу

Реалізація заходів створює основу для подальшого зростання діяльності підприємця. Прогноз основних показників на 2025–2026 роки, побудований на основі екстраполяції тенденцій з урахуванням впровадження заходів, наведено у таблиці 3.6.

Таблиця 3.6 – Прогноз основних показників діяльності ФОП Малюкова К.О. на 2025–2026 рр.

Показник	2024 (факт)	2025 (прогноз)	2026 (прогноз)
Дохід від реалізації, тис. грн	1178,0	1437,0	1650,0
Чистий прибуток, тис. грн	248,0	353,0	430,0
Рентабельність діяльності, %	26,7	32,0	34,0

Джерело: розраховано автором.

Прогноз малює стійку висхідну траєкторію: якщо заходи буде реалізовано, у 2026 році дохід підприємця може сягнути 1650 тис. грн, чистий прибуток – 430

тис. грн, а рентабельність діяльності – 34%. Динаміку фактичних і прогнозних фінансових результатів наведено на рисунку 3.4.

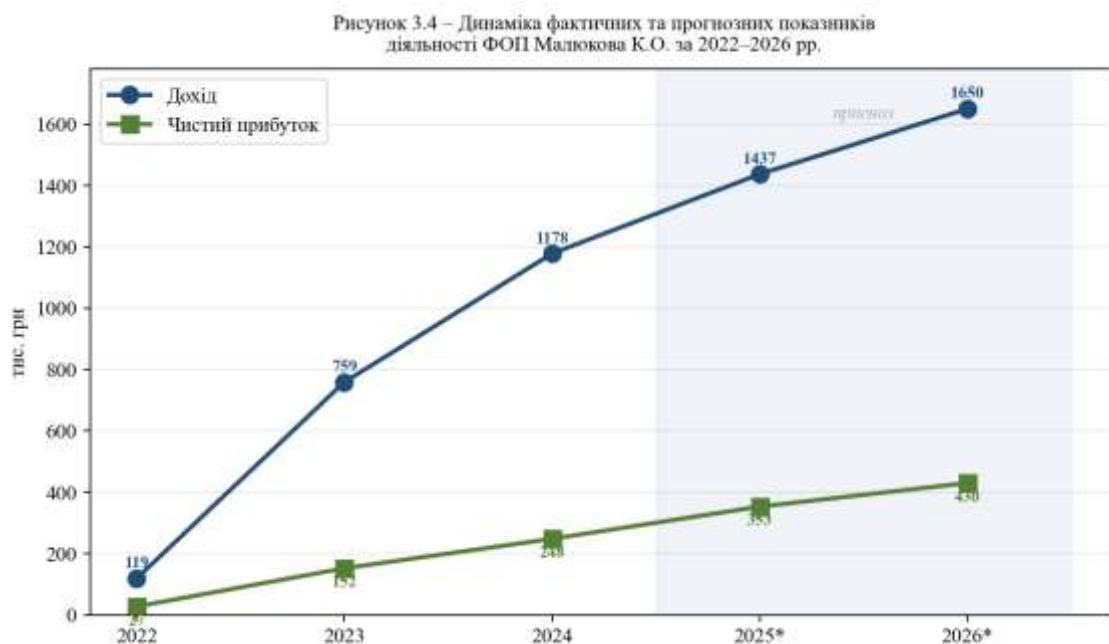

Рисунок 3.4 – Динаміка фактичних та прогнозних показників діяльності ФОП Малюкова К.О. 2022–2026 рр.

Аналіз чутливості та сценарна оцінка проєкту

Будь-який прогноз спирається на припущення, тому надійність висновку про ефективність заходів варто перевірити на стійкість до зміни цих припущень. Для цього виконано аналіз чутливості чистої теперішньої вартості до ставки дисконтування та сценарний аналіз за різних темпів приросту доходу.

Ставка дисконтування відображає вартість капіталу та рівень ризику, а тому є найбільш дискусійним параметром розрахунку. У таблиці 3.7 наведено значення NPV проєкту за ставок від 10% до 30%.

Таблиця 3.7 – Аналіз чутливості NPV проєкту до ставки дисконтування

Ставка дисконтування, %	NPV, тис. грн	Результат
10	+143,1	NPV > 0
15	+121,7	NPV > 0
20 (базова)	+103,2	NPV > 0
25	+87,0	NPV > 0
30	+72,7	NPV > 0

Джерело: розраховано автором.

Результат показовий: на всьому розглянутому діапазоні ставок чиста теперішня вартість залишається додатною. Навіть за жорсткої ставки 30%, яка відповідала б високоризиковому середовищу, проєкт зберігає NPV на рівні +72,7 тис. грн. Це означає, що висновок про доцільність заходів не залежить від конкретного вибору ставки дисконтування й має «запас міцності». Підтверджує це і внутрішня норма дохідності (IRR) – ставка, за якої NPV перетворюється на нуль. Розрахунок дає IRR близько 71%, що багатократно перевищує прийняту ставку 20% і будь-яку реалістичну вартість капіталу для малого бізнесу. Індекс прибутковості (PI), визначений як відношення дисконтованих надходжень до суми інвестицій, становить $221,2 / 118 = 1,87$: кожна вкладена гривня повертається у вигляді 1,87 грн теперішньої вартості майбутніх грошових потоків.

Другий зріз перевірки – сценарний аналіз. Базовий прогноз виходив із приросту доходу на 22%, проте фактичний результат може відхилитися в обидва боки. Тому розраховано три сценарії: песимістичний (приріст доходу лише 15%), базовий (22%) і оптимістичний (30%). Для кожного визначено річний економічний ефект, термін окупності та NPV (таблиця 3.8).

Таблиця 3.8 – Сценарний аналіз економічної ефективності заходів

Сценарій	Приріст доходу, %	Річний ефект, тис. грн	Термін окупності, років	NPV (20%), тис. грн
Песимістичний	+15	64,0	1,84	+16,8
Базовий	+22	105,0	1,12	+103,2
Оптимістичний	+30	152,0	0,78	+202,2

Джерело: розраховано автором.

Навіть песимістичний сценарій залишає проєкт прибутковим: NPV додатна (+16,8 тис. грн), а вкладення окупуються менш ніж за два роки. Це принципово важливий результат – він свідчить, що заходи доцільні не лише за сприятливого збігу обставин, а й за помірно несприятливого розвитку подій. Оптимістичний сценарій, своєю чергою, показує верхню межу віддачі: за приросту доходу на 30% чиста теперішня вартість сягає +202 тис. грн, а окупність скорочується до восьми місяців.

Зведену характеристику економічної ефективності проєкту за всіма розрахованими показниками наведено у таблиці 3.9.

Таблиця 3.9 – Зведені показники економічної ефективності запропонованих заходів

Показник ефективності	Значення	Критерій
Одноразові витрати (інвестиції), тис. грн	118,0	–
Річний економічний ефект, тис. грн	105,0	максимізація
Термін окупності (простий), років	1,12	< 3
Дисконтований термін окупності, років	1,40	< 3
Коефіцієнт економічної ефективності	0,89	> 0
Чиста теперішня вартість (NPV), тис. грн	+103,2	> 0
Індекс прибутковості (PI)	1,87	> 1
Внутрішня норма дохідності (IRR), %	близько 71	> ставки (20%)
Приріст чистого прибутку, %	+42,3	максимізація
Зміна рентабельності діяльності, в.п.	+5,9	зростання

Джерело: розраховано автором.

Усі без винятку критерії ефективності задоволені: чиста теперішня вартість додатна, індекс прибутковості перевищує одиницю, внутрішня норма дохідності багатократно вища за ставку дисконтування, а терміни окупності значно коротші за нормативні. Сукупність статичних і динамічних показників, підтверджена аналізом чутливості та сценарними розрахунками, не залишає сумнівів в економічній доцільності запропонованого комплексу заходів.

Соціально-економічна значущість заходів

Оцінка ефективності не вичерпується суто фінансовими показниками – запропоновані заходи мають і ширшу соціально-економічну значущість, яку доцільно враховувати при ухваленні рішення про їх упровадження.

Для самого підприємця реалізація заходів означає не лише зростання прибутку, а й якісну зміну становища: зниження залежності від сезонних коливань і разових замовлень робить бізнес стійкішим, а нарощена технічна

потужність створює базу для подальшого масштабування – у перспективі аж до залучення помічника на технічні операції, тобто створення нового робочого місця. Тим самим знімається ключове обмеження, виявлене в аналізі, – прив’язка всієї діяльності до одного виконавця.

Для замовників і територіальних громад ефект полягає у швидшій та якіснішій підготовці землевпорядної документації, меншій кількості відмов у Державному земельному кадастрі й, зрештою, у пришвидшенні оформлення прав на землю. У масштабі громади це безпосередньо підтримує земельну реформу та просторове планування на місцях. Окремий вимір має бюджетний ефект: зростання обсягів діяльності та прибутку збільшує податкові надходження (єдиний податок, єдиний соціальний внесок), а вихід підприємця на систему Prozorro вписується в логіку прозорих і конкурентних державних закупівель. Нарешті, технологічна модернізація окремого підприємця – це маленький, але реальний внесок у цифровізацію всієї геопросторової галузі, що відповідає сучасним вимогам до якості та достовірності геоданих.

Економічна доцільність заходів, доведена розрахунками, підкріплюється їх позитивним соціальним та галузевим впливом, що робить запропоновану програму розвитку обґрунтованою з усіх ключових позицій.

Узагальнення оцінки економічної ефективності

Розрахунки переконливо свідчать на користь запропонованих заходів. За одноразових витрат у 118 тис. грн річний економічний ефект становить 105 тис. грн, термін окупності – 1,1 року, коефіцієнт ефективності – 0,89, а чиста теперішня вартість проєкту – +103,2 тис. грн за позитивного дисконтованого періоду окупності (1,4 року). Чистий прибуток при цьому зростає на 42,3%, а рентабельність діяльності – на 5,9 відсоткового пункту.

Усе це підтверджує: комплексна реалізація обґрунтованих напрямів – модернізації матеріально-технічної бази, диверсифікації послуг, розширення ринків збуту та оптимізації витрат – економічно виправдана. Вона помітно поліпшує основні показники виробничо-господарської діяльності ФОП

Малюкова К.О. і закладає основу для його стійкого розвитку та конкурентоспроможності на ринку геодезичних і землепорядних послуг.

У третьому розділі обґрунтовано напрями підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності ФОП Малюкова К.О. та оцінено економічну ефективність запропонованих заходів.

На основі результатів аналізу та SWOT-аналізу визначено чотири взаємопов'язані напрями удосконалення: модернізацію матеріально-технічної бази та цифровізацію процесів, диверсифікацію послуг, розширення ринків збуту через сегменти B2G і B2B, а також оптимізацію витрат із підвищенням якості робіт.

Розроблено комплекс конкретних заходів, об'єднаних у техніко-технологічний, організаційно-цифровий і маркетинговий блоки, із загальним обсягом одноразових витрат 118 тис. грн, що може бути профінансований за рахунок власних коштів підприємця без залучення позик.

Оцінка економічної ефективності підтвердила доцільність заходів: очікуваний річний економічний ефект становить 105 тис. грн, термін окупності – 1,1 року, коефіцієнт ефективності – 0,89, а чиста теперішня вартість проєкту – +103,2 тис. грн за дисконтованого періоду окупності близько 1,4 року. Реалізація заходів забезпечує зростання чистого прибутку на 42,3% та підвищення рентабельності діяльності, а за прогнозом до 2026 року дохід підприємця може досягти 1650 тис. грн, а чистий прибуток – 430 тис. грн.

Отримані результати свідчать, що запропоновані напрями та заходи є економічно обґрунтованими, мають прикладний характер і придатні для практичного впровадження у діяльність ФОП Малюкова К.О.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі на прикладі ФОП Малюкова К.О. комплексно досліджено основні показники виробничо-господарської діяльності суб'єкта господарювання та обґрунтовано напрями підвищення ефективності його роботи. За результатами дослідження можна сформулювати такі основні висновки.

1. Аналіз виробничо-господарської діяльності є важливим інструментом управління підприємством, оскільки дозволяє об'єктивно оцінити фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання, визначити рівень ефективності використання ресурсів, виявити резерви підвищення прибутковості та сформулювати обґрунтовані управлінські рішення. Встановлено, що в умовах ринкової економіки результати такого аналізу є основою для забезпечення конкурентоспроможності та сталого розвитку бізнесу, особливо для суб'єктів малого підприємництва, які функціонують в умовах обмежених ресурсів.

2. Узагальнено систему показників оцінювання ефективності виробничо-господарської діяльності, яка охоплює показники обсягів діяльності, продуктивності праці, ефективності використання ресурсів (фондовіддача, фондомісткість), витрат і собівартості, фінансових результатів та рентабельності. Визначено, що для об'єктивної оцінки доцільно поєднувати аналіз абсолютних і відносних показників, застосовувати аналіз беззбитковості, факторний аналіз та динамічні методи оцінювання ефективності інвестицій.

3. Надано організаційно-економічну характеристику ФОП Малюкова К.О., який здійснює діяльність у сфері геодезії, землеустрою та інжинірингу (КВЕД 71.12) як суб'єкт мікропідприємництва на спрощеній системі оподаткування. Встановлено, що особливістю діяльності підприємця є поєднання функцій власника та єдиного сертифікованого виконавця, висока інтелектуальна та капітальна місткість робіт, а також залежність результатів від сезонності попиту та стану ринку земельних відносин.

4. Проведений аналіз основних техніко-економічних показників засвідчив стійку позитивну динаміку діяльності підприємця. Дохід від реалізації послуг

збільшився з 119 тис. грн у 2022 році до 1178 тис. грн у 2024 році, чистий прибуток – з 27,4 тис. грн до 248 тис. грн. Продуктивність праці у 2024 році зросла на 55,2%, фондівіддача – з 3,68 до 4,24, рентабельність діяльності – до 26,7%. Випереджаюче зростання прибутку (163,2%) порівняно з доходом (155,2%) та собівартістю (153,2%) свідчить про підвищення загальної ефективності господарювання.

5. Оцінка фінансових результатів і прибутковості показала, що ФОП Малюков К.О. є прибутковим, фінансово стійким і платоспроможним суб'єктом господарювання. Аналіз беззбитковості засвідчив, що точка беззбитковості становить 625 тис. грн, а запас фінансової міцності – 47%, що свідчить про високий рівень стійкості бізнесу до коливань ринкової кон'юнктури. Розраховані на основі управлінського балансу показники підтвердили високу фінансову незалежність підприємця (коефіцієнт автономії 0,84), достатню ліквідність та високу рентабельність активів (52,4%) і власного капіталу (62,3%). Факторний аналіз показав, що зростання прибутку повністю забезпечено випередженням темпів зростання доходу над темпами зростання витрат.

6. На основі результатів аналізу та SWOT-аналізу обґрунтовано чотири взаємопов'язані напрями удосконалення виробничо-господарської діяльності підприємця: модернізація матеріально-технічної бази та цифровізація процесів; диверсифікація і розширення спектра послуг; розширення ринків збуту через сегменти B2G і B2B; оптимізація витрат і підвищення якості робіт. Доведено, що комплексна реалізація цих напрямів дозволяє покращити ключові показники діяльності – продуктивність праці, фондівіддачу, собівартість, прибуток і рентабельність.

7. Розроблено комплекс практичних заходів, об'єднаних у три функціональні блоки – техніко-технологічний, організаційно-цифровий та маркетинговий. Заходи передбачають придбання сучасного GNSS RTK-обладнання та оновлення програмного забезпечення, впровадження CRM-системи й аутсорсингу, оптимізацію логістики виїздів, а також створення вебсайту, вихід на систему державних закупівель Prozorro та налагодження

довгострокової співпраці з територіальними громадами і корпоративними замовниками. Загальний обсяг одноразових витрат на реалізацію заходів становить 118 тис. грн.

8. Оцінка економічної ефективності запропонованих заходів засвідчила їх високу доцільність. Очікуваний річний економічний ефект становить 105 тис. грн, термін окупності – 1,1 року, коефіцієнт економічної ефективності – 0,89. Розрахунок за динамічним методом підтвердив привабливість заходів: чиста теперішня вартість проєкту (NPV) становить +103,2 тис. грн за ставки дисконтування 20%, а дисконтований період окупності – близько 1,4 року. Реалізація заходів забезпечує зростання чистого прибутку на 42,3% та підвищення рентабельності діяльності на 5,9 відсоткового пункту. За прогнозними розрахунками, у 2026 році дохід підприємця може досягти 1650 тис. грн, а чистий прибуток – 430 тис. грн.

Отже, поставлені у роботі мету і завдання виконано повністю. Дослідження підтвердило, що ФОП Малюков К.О. – конкурентоспроможний суб'єкт малого підприємництва зі стабільними фінансовими результатами і вагомим потенціалом розвитку. Запропоновані напрями та заходи щодо підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності економічно обґрунтовані, мають прикладний характер і можуть бути використані підприємцем для зміцнення ринкових позицій, зростання прибутковості та сталого розвитку бізнесу у сфері геодезичних і землепорядних послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Колеватова А.В. Методологічні основи аналізу господарської діяльності на різних етапах розвитку суспільства. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2022/84.pdf
2. Приймак С.В. Аналіз господарської діяльності. Практикум: [навчальний посібник]. Львів. 2022. – 277с.
3. Черниш, С. С. Економічний аналіз : навч. посіб. / С. С. Черниш. – К. : ЦУЛ, 2010. – 312 с
4. Серединська В.М., Загородна О.М., Федорович Р.В. Економічний аналіз : навч. посіб. – Тернопіль : Астон, 2010. – 624 с.
5. Кулик А.В. Теорія економічного аналізу: навч. посіб. К.: ДП «Вид. дім «Персонал»», 2018. 452 с.
6. Адлер О.О. Аналіз господарської діяльності: навчальний посібник. Вінниця: ВНТУ. 2019. 118с.
7. Аналіз господарської діяльності: навчальний посібник / [за заг. Ред. І.В. Сіменко, Т.Д. Косової]. К.: «Центр учбової літератури». 2013. 384с.
8. Нормативно-правова інформація для економічного аналізу: URL: <https://referatss.com.ua/work/normativno-pravova-informacija-dlja-ekonomichnogo-analizu/>
9. Аверіна О.І. Комплексний економічний аналіз господарської діяльності: URL: https://stud.com.ua/10432/ekonomika/kompleksniy_ekonomichniy_analiz_gospodarskoyi_diyalnosti
10. Посилкіна О.В. Аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб. Х.: Вид-во НФаУ. 2019. 398с.
11. Ярова В.В., Велієва В.О. Теорія економічного аналізу: навч. посібник для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальностей: 051

«Економіка», 073 «Менеджмент», 281 «Публічне управління та адміністрування». Харків. ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. 2021. 115с.

12. Сирцева С.В., Лугова О.І. Аналіз господарської діяльності: курс лекцій для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОПП «Облік і оподаткування». Миколаїв. МНАУ. 2025. 80с.

13. Андреева Г.І. Система формування економічних показників як база аналізу господарської діяльності підприємства. Ефективна економіка №3. 2014. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2872>

14. Попович П.Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання: підручник. URL: https://pidru4niki.com/1584072014602/ekonomika/ekonomichniy_analiz_diyalnosti_subyektiv_gospodaryuvannya

15. Травінська С., Дерун І., Михальська О. Застосування збалансованої системи показників у стратегічному управлінні та аналізі: кейс промислового підприємства. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. Том 4 (51). 2023. С. 103-117.

16. Дергалюк М.О. Розвиток підприємницької діяльності в умовах цифровізації економіки. Агросвіт №24. 2024. С. 95-102.

17. ERP vs CRM: ключові відмінності та особливості систем автоматизації бізнесу. URL: <https://gudhub.com.ua/blog/osvitni-tehnologiji/erp-vs-crm-klyuchovi-vidminnosti-ta-osoblyvosti-system/>

18. Майборода О.Є., Сукрушева Г.О., Куліш Є.В. Теоретична сутність категорії «прибуток підприємства». Економіка і суспільство. Випуск №10. 2017. С. 310-313

19. Ладунка І.С., Буркова М.С. Підвищення ефективності використання трудового потенціалу підприємств. Економіка і суспільство. Вип. №14. 2018. С. 421-425

20. Павлов Юрій Що таке рентабельність бізнесу і як її розрахувати. URL: <https://unexbank.ua/blog/sho-take-rentabelnist-biznesu-i-yak-yiyi-rozrahuvati>

21. Ліснічук О.А., Нестерчук Т.А. Методичні підходи до оцінювання фінансової стійкості підприємства. МДУ: Економіка і суспільство. Випуск №18. 2018. С. 454-462

22. Проскуріна Н.М., Гнідкова А.В. Аналіз фінансового стану та фінансових результатів як інструмент оцінки ефективності діяльності підприємства. Економіка та суспільство. Випуск №43. 2022. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-74>

23. Сабліна Н.В. Теоретичні засади фінансових результатів підприємства та обґрунтування шляхів їх підвищення на основі методу аналізу ієрархій. Сталий розвиток економіки. №3 (54). 2025. С. 402-410. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-54-61>

24. Майстро Р., Несмашна А. Підвищення ефективності діяльності підприємства. Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки). №5. С. 71-75. <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2025.5.71>

25. Марценюк О.В., Давидюк В., Ружицька К. Фактори підвищення ефективності діяльності підприємства в сучасних умовах господарювання. Причорноморські економічні студії. Вип. 81. 2023. С. 107-112. DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.81-18>

26. Отенко І. П. Ефективність як основне поняття та критерій діяльності підприємства. Бізнес Інформ. 2020. №6. С. 190–195. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-6-190-195>

27. Поповниченко І.В., Спірідонова К.О., Загустіна А.Є. Основні напрями підвищення ефективності використання основних фондів в сучасних умовах господарювання. Економічний простір. №145. 2019 С. 149-159. DOI: <https://doi.org/10.30838/P.ES.2224.280519.149.500>

28. Деренська Я. Оцінка ефективності діяльності підприємства. Механізм регулювання економіки. № 1. 2023. С. 81-85. <https://doi.org/10.32782/mer.2023.99.13>

ДОДАТКИ

Додаток А

Управлінський баланс ФОП Малюкова К.О. за 2022–2024 рр., тис. грн

Стаття балансу	2022	2023	2024
Необоротні активи (основні засоби)	170,0	206,0	278,0
Оборотні активи, у т.ч.:	40,0	140,0	195,0
– грошові кошти	20,0	70,0	95,0
– дебіторська заборгованість	15,0	55,0	80,0
– запаси (ПММ, матеріали)	5,0	15,0	20,0
Активи разом	210,0	346,0	473,0
Поточні зобов'язання	25,0	55,0	75,0
Власний капітал	185,0	291,0	398,0
Пасиви разом	210,0	346,0	473,0

Додаток Б

Зведені фінансово-економічні показники діяльності ФОП Малюкова К.О. за 2022–2024 рр.

Показник	2022	2023	2024
Дохід від реалізації, тис. грн	119,0	759,0	1178,0
Повна собівартість, тис. грн	91,6	607,0	930,0
Чистий прибуток, тис. грн	27,4	152,0	248,0
Середньорічна вартість ОЗ, тис. грн	170,0	206,0	278,0
Продуктивність праці, тис. грн/особу	119,0	759,0	1178,0
Фондовіддача, грн/грн	0,70	3,68	4,24
Рентабельність діяльності, %	29,9	25,0	26,7
Рентабельність активів (ROA), %	13,0	43,9	52,4
Коефіцієнт автономії	0,88	0,84	0,84
Коефіцієнт поточної ліквідності	1,60	2,55	2,60

Додаток В

Розрахунок грошових потоків проєкту за сценаріями, тис. грн

Рік / показник	Песимістичний	Базовий	Оптимістичний
Рік 0 (інвестиції)	–118,0	–118,0	–118,0
Рік 1	+64,0	+105,0	+152,0
Рік 2	+64,0	+105,0	+152,0
Рік 3	+64,0	+105,0	+152,0
NPV за ставки 20%	+16,8	+103,2	+202,2
Термін окупності, років	1,84	1,12	0,78

Додаток Г

**Розрахунок точки беззбитковості та структури витрат ФОП Малюкова
К.О. за 2024 рік**

Показник	Значення
Постійні витрати (FC), тис. грн	280,0
Змінні витрати (VC), тис. грн	650,0
Повна собівартість, тис. грн	930,0
Дохід від реалізації, тис. грн	1178,0
Маржинальний дохід (Дохід – VC), тис. грн	528,0
Коефіцієнт маржинального доходу	0,448
Точка беззбитковості (FC / Кмд), тис. грн	625,0
Запас фінансової міцності, тис. грн	553,0
Запас фінансової міцності, %	47,0

Додаток Д

Матриця SWOT-аналізу діяльності ФОП Малюкова К.О.

Сильні сторони (S)	Слабкі сторони (W)
власна сертифікація інженера; низькі накладні витрати; гнучкість прийняття рішень; сучасне обладнання; відсутність кредитного навантаження	прив'язка діяльності до одного виконавця; сезонність попиту; залежність від разових приватних (B2C) замовлень
Можливості (O)	Загрози (T)
відкриття ринку землі; розширення повноважень громад; цифровізація галузі; вихід на Prozo2o та сегмент B2G	посилення конкуренції; зміни земельного законодавства; безпековий чинник; тривалість державних процедур

ДОДАТОК Ж

Кваліфікаційний сертифікат інженера-геодезиста

